

# ညီနုကညီပက်ကိယုတ်တင်အိန်

လံာ်နဲာ်ကျဲ



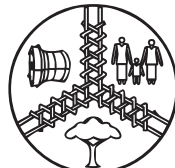
KESAN

# ညီနုကညီတော်ပင်ကီယောင်တော်အိန်

လံာ်နဲန်ကျဲ

ဘဉ်တော်ထူးထီၣ်ရုလၢအီၤလၢ

ကညီပိခိၣ်ယၢအိးပုၤဂ့ၢ်ဝီတၢ်မၤပုၤဘျးစဲကရၢ  
တၢ်အိၣ်ကူအိၣ်လၢတၢ်တီၢ်ကျဲ



KESAN

## **ပုလုမာသကိးတၢ်လၢလံာ်တဘျီအံၤကကဲထီၣ်အဂီၢ်**

ပုထၢဖျိၣ်တၢ်ဂ့ၢ်တၢ်ကျိၤ - စီဖျါဂ့ၢ်  
ပုဒိလံာ်ဒီးအဲးဒဲးတၢ်ဂ့ၢ်တၢ်ကျိၤ - စီဖျါဂ့ၢ်  
တၢ်ဂီၤ - ခုၣ်  
ပုဒဲးကံၣ်ဒဲးတုၤဒီးရဲၣ်လံာ် - နီၢ်ဆၢမုာ်ထံ

### **လီၤဆိးထံး**

KESAN  
P.O BOX 204  
Prasingha Post Office  
Muang, Chiang Mai  
Thailand 50205  
E - mail:kesan@access.inet.co.th

### **ဘၣ်တၢ်ဖဲးကျဲးအီၤလၢ**

ဝါနံၣ်ဒါလံာ်ဖဲးကျဲးတး

### **ဘၣ်တၢ်ထုးထီၣ်ရၤလီၤအီၤအဆိကတၢ်တဘျီ**

လါအိးကထိဘၣ် ၂၀၀၈ နံၣ် ၁,၀၀၀ ဘၣ်

ISBN : 978-974-377-646-5

## တၢ်ကွဲးကၢဖျိၣ်

ကညီဖိသ့ၣ်တဖၣ်အါတက့ၢ်မ့ၢ်ပှၤသ့ၣ်တဖၣ်လၢလုၢ်အိၣ်အသးသမူလၢ တၢ်သ့ၣ်တၢ်ဖျးတၢ်ဖဲးအိၣ်ခး, မၤအိၣ်စံၣ် အယိအတၢ်အိၣ်တၢ်အိၣ်သ့ၣ်တဖၣ်အိၣ်ဝဲအကလုာ်ကလုာ်န့ၣ်လီၤ. အဝဲသ့ၣ်မၤအိၣ်ဝဲအိၣ်စ့ၢ်ကိးအကလုာ်ကလုာ် ဇီးအါတက့ၢ်တၢ်အိၣ်သ့ၣ်တဖၣ်ဟဲလၢတၢ်သ့ၣ်တၢ်ဖျးကရၢၢ်, လၢခးပူၤစံၣ်ပူၤန့ၣ်လီၤ. လၢတၢ်န့ၣ်အယိ တၢ်သ့ၣ်ညါထုၤလံၤလၢအမ့ၢ်တၢ်ပၢ်ကီၤယၢ်တၢ်အိၣ်န့ၣ်အိၣ်ဝဲဒၣ်န့ၣ်လီၤ.

လံာ်တဘျီအံၤတၢ်အိၣ်ပၢ်ကီၤအကလုာ် လၢတၢ်တ့ၢ်အိၣ်ဒီးဒုးကဲထီၣ်အိၣ်ခဲလၢာ်အိၣ်ဝဲ ၆၈ ကလုာ်ဒီးတၢ်မၤအိၣ်အိၣ်အကျိၤအကျဲတၢ်ပၢ်ဖျါထီၣ်အိၣ်အိၣ်ဝဲဒၣ်အမ့ၢ် - တၢ်စ့ၣ်ဆံၣ်အကလုာ်လၢတၢ်သ့ၣ်ကလုာ်, တၢ်စ့ၣ်ဆံၣ်အကလုာ်လၢတၢ်လုာ်ကလုာ်, တၢ်စ့ၣ်ဆံၣ်အကလုာ်လၢတၢ်တံၢ်ကလုာ်, တၢ်စ့ၣ်ဆံၣ်အကလုာ်လၢတၢ်တၢ်ဒုၣ်ကလုာ်, တၢ်အိၣ်ပၢ်ကီၤလၢအယုထီတၢ်လုာ်ကလုာ်, တၢ်အိၣ်ပၢ်ကီၤလၢအယုထီတၢ်သ့ၣ်ကလုာ်, တၢ်အိၣ်ပၢ်ကီၤလၢအယုထီတၢ်ချဲကလုာ်, တၢ်အိၣ်ပၢ်ကီၤလၢအယုထီတၢ်ဒုၣ်အကလုာ်, တၢ်အိၣ်ပၢ်ကီၤလၢအယုထီတၢ်တံၢ်ကလုာ်, တၢ်အိၣ်ပၢ်ကီၤလၢအယုထီတၢ်ကုၤကလုာ်, တၢ်သ့ၣ်ယုၣ်အကလုာ်, သနးအကလုာ်, သဘုဖးကလုာ်, တၢ်ချီပၢ်ကီၤအိၣ်, တၢ်ပၢ်ကီၤအိၣ်တၢ်တံၢ်, တၢ်ပၢ်ကီၤအိၣ်တၢ်သ့ၣ်, တၢ်ပၢ်ကီၤအိၣ်တၢ်သ့ၣ်ထံဒီးတၢ်အစီ, တၢ်ပၢ်ကီၤအိၣ်တၢ်လၢတၢ်မၤအုၣ်အိၣ်အကလုာ် ဒီးအဂ့ၢ်အဂၤတဖၣ်ဒ်အမ့ၢ်တၢ်အကလုာ်လၢပအိၣ်အိၣ်ဒ်အမ့ၢ် ၁. အထုၣ်ကရၢၢ်, ၂. ကုၤ, ထံပံၣ်, ဘုအကလုာ်, ၃. အလုာ်အဒီးဒီးတကတီၢ်ဘၣ်တကတီၢ်တၢ်အိၣ်လၢပှၤပှၤသ့ၣ်တဖၣ်န့ၣ်လီၤ.

တၢ်ကၢဖျိၣ်က့ၤလံာ်တဘျီအံၤပၢ်ဖျါက့ၤဝဲဒၣ်လီၢ်ကဝီၤတၢ်အိၣ်ပၢ်ကီၤဒ်သိးသုတလီၤမၤအါထီၣ်လၢတဂ့ၤ, ဒီးတၢ်အိၣ်ပၢ်ကီၤတၢ်သ့ၣ်တၢ်ဘၣ်ထုၤလံၤတဖၣ်ပကသ့ၣ်ညါပၢ်လုာ်ပှၤက့ၤအိၣ်လၢပပုၤကညီတတပုၤကအါထီၣ်က့ၤဒီးတၢ်အိၣ်ကူအိၣ်လၢကလၢပဲထီၣ်က့ၤအဂီၢ်န့ၣ်လီၤ.

## တၢ်ကတိၤစံးဘျး

စံးဘျးဘၣ်ပုၤကိးဂၤဒဲးလၢအဟ့ၣ်လီၤအသးဒ်သိး “ညီၣ်နီၣ်ကညီၣ်တၢ်ပၢ်ကီၤ ယၢ်တၢ်အိၣ်လံာ်န့ၣ်ကျဲ” တဘျီအံၤကကဲထီၣ်အဂီၢ်န့ၣ်လီၤ. ပစံးဘျးဘၣ်လီၤ ကဝီ (တၢ်အိၣ်ကူအိၣ်လၢ) ပုၤမၤသကိးတၢ်ဖိကိးဂၤလၢအဟ့ၣ်ထီၣ်သကိးအတၢ် ထံၣ်, အတၢ်သ့ၣ်ညါနီၣ်ပၢ် ဝဲတၢ်မၤတၢ်သိၣ်လိကတီၢ်ဒ်သိးလံာ်တဘျီအံၤကကဲ ထီၣ်အဂီၢ် ယုၣ်ဒီးပုၤကိးဂၤလၢအဟ့ၣ်ထီၣ်တၢ်ဂ့ၢ်တၢ်ကျိၤလၢအဘၣ်ထွဲဒီးတၢ်အိၣ် ကလုာ်တဖၣ်န့ၣ်လီၤ. မ့ၢ်လၢပုၤတဘျးဒံတဘျးဂၤအတၢ်ပၢ်ဖျိၣ်မၤသကိးတၢ်အ ယိပလံာ်တဘျီအံၤကကဲထီၣ်အသးသ့န့ၣ်လီၤ. အဒိၣ်အအါပစံးဘျးဘၣ်ပုၤလၢအ ဆိၣ်ထွဲမၤစၢၤပတၢ်တီၢ်ကျဲ, ဒ်အမ့ၢ်ကညီၣ်ဖိခိၣ်ယၢ်ဒီးတၢ်မၤပုၤဘျးစဲကရၢ ဒီး တကတီၢ်ယီၤပစံးဘျးဘၣ်အဝဲသ့ၣ်လၢ ဆိၣ်ထွဲမၤစၢၤပုၤဒ်သိးပကထုးထီၣ် ဘၣ် “ညီၣ်နီၣ်ကညီၣ်တၢ်ပၢ်ကီၤယၢ်တၢ်အိၣ်, လံာ်န့ၣ်ကျဲ” အဂီၢ်န့ၣ်လီၤ.

## တၢ်ကတိၤဆူၤန့ၣ်

### တၢ်ပညိၣ်

လံာ်တဘျီအံၤအိၣ်ဒီးတၢ်ပညိၣ်လၢကမၤဖျါထီၣ်ကညီၣ်တၢ်ပၢ်ကီၤယၢ်တၢ် အိၣ်အံၤကအိၣ်ဖျါထီၣ်က့ၢ်ဒ်သိးဒီးတၢ်လၢာ်ဘျီလၢာ်စ့ၤလၢဘၣ်ပုၤအိၣ်တၢ်သ့ၣ်တ ဖၣ်ကလီၤစ့ၤဝဲ ဒီးလံာ်ဝဲအံၤတၢ်ပညိၣ်မ့ၢ်ဒ်သိး ပတၢ်အိၣ်ပၢ်ကီၤသ့ၣ်တဖၣ်အံၤ ပမ့ၢ် ပၢ်သ့ၣ်ပၢ်သးဒီးတ့ၢ်အိၣ်သကိးက့ၢ်အိၣ်န့ၣ် တၢ်လၢကဘၣ်ပုၤအိၣ်အိၣ်တဖၣ်ကဘၣ် ပုၤအကလုာ်ကစ့ၤလီၤက့ၢ်ဝဲ ဒီးတၢ်အိၣ်ကူအိၣ်လၢကဟဲက့ၢ်အိၣ်အါထီၣ်က့ၢ်လၢပ ပုၤကညီၣ်အတၢ်ပုၤန့ၣ်လီၤ.

## တၢ်မၤန့ၢ်တၢ်သ့ၣ်ညါဘၣ်သးတၢ်ပၢ်ကီၤတၢ်အိၣ်အကျဲ

တၢ်ပၢ်ကီၤယၢ်တၢ်အိၣ်တၢ်ဂ့ၢ်တၢ်ကျိၤလၢတၢ်ယုၣ်သ့ၣ်ညါအိၣ်တဘျီအံၤ ဒီးသန့ၤ ထီၣ်အသးလၢ တၢ်အိၣ်ကူအိၣ်လၢန့ၣ်ဖုၣ်တၢ်မၤလိအပူၤ သံကွၢ်မၤနီၣ်တၢ်ဂ့ၢ်တၢ် ကျိၤ, တၢ်လီၤကွၢ်ကဒါက့ၢ်တၢ်တီၢ်ကျဲလၢကညီၣ်ကီၢ်စဲၣ်ကလံာ်စိးဒီးကလံာ်ထံး ကတီၢ်သံကွၢ်ကမ့ၢ်က့ၢ်တၢ်ဂ့ၢ်တၢ်ကျိၤဒီးသံကွၢ်ပုၤလၢမၤအိၣ်ဘၣ်ဝဲတဖၣ်န့ၣ်လီၤ.

## တၢ်အိၣ်အကလုာ်ဒီးတၢ်ပၢ်ကီၤအိၣ်အကျဲ

တၢ်အိၣ်ပၢ်ကီၤအကလုာ်လၢလံာ်န့ၣ်ကျဲတဘျီအံၤအပူၤခဲလၢ်အိၣ်ဝဲ (၆၈) ကလုာ်န့ၣ်လီၤ. တၢ်အိၣ်ကလုာ်တဖၣ်ဒ်အမ့ၢ်ဝဲ -

၁. တၢ်စ့ၣ်ဆံၣ်အကလုာ်လၢတၢ်သၣ်ကလုာ် ၁၁ ကလုာ်, ၂. တၢ်စ့ၣ်ဆံၣ်အကလုာ်လၢတၢ်လၢ်ကလုာ် ၄ ကလုာ်, ၃. တၢ်စ့ၣ်ဆံၣ်အကလုာ်လၢတၢ်တံၢ်ကလုာ် ၂ ကလုာ်, ၄. တၢ်စ့ၣ်ဆံၣ်အကလုာ်လၢတၢ်ဒုၣ်ကလုာ် ၃ ကလုာ်, ၅. တၢ်အိၣ်ပၢ်ကီၤလၢအယုၤထီၣ်တၢ်လၢ်ကလုာ် ၆ ကလုာ်, ၆. တၢ်အိၣ်ပၢ်ကီၤလၢအယုၤထီၣ်တၢ်သၣ်ကလုာ် ၆ ကလုာ်, ၇. တၢ်အိၣ်ပၢ်ကီၤလၢအယုၤထီၣ်တၢ်ချံၣ်ကလုာ် ၂ ကလုာ်, ၈. တၢ်အိၣ်ပၢ်ကီၤလၢအယုၤထီၣ်တၢ်ဒုၣ်အကလုာ် ၃ ကလုာ်, ၉. တၢ်အိၣ်ပၢ်ကီၤလၢအယုၤထီၣ်တၢ်တံၢ်ကလုာ် ၂ ကလုာ်, ၁၀. တၢ်အိၣ်ပၢ်ကီၤလၢအယုၤထီၣ်ကုၤကလုာ် ၂ ကလုာ်, ၁၁. တၢ်သၣ်ယုၣ်အကလုာ် ၅ ကလုာ်, ၁၂. သနးအကလုာ် ၃ ကလုာ်, ၁၃. သဘုဖးကလုာ် ၁ ကလုာ်, ၁၄. တၢ်ချီၣ်ပၢ်ကီၤအိၣ် ၂ ကလုာ်, ၁၅. တၢ်ပၢ်ကီၤအိၣ်တၢ်တံၢ် ၃ ကလုာ်, ၁၆. တၢ်ပၢ်ကီၤအိၣ်တၢ်သၣ် ၃ ကလုာ်, ၁၇. တၢ်ပၢ်ကီၤအိၣ်တၢ်သၣ်ထံၣ်ဒီးတၢ်အစီ ၄ ကလုာ်, ၁၈. တၢ်ပၢ်ကီၤအိၣ်တၢ်လၢတၢ်မၤအုၣ်အိၣ်အကလုာ် ၆ ကလုာ်, ဒီးအဂုၤအဂၤတဖၣ်ဒ်အမ့ၢ်တၢ်အကလုာ်လၢပအိၣ်အိၣ် ၁. အထူၣ်ကရူၢ်, ၂. ကုၤ, ထံၣ်ယံၣ်, ၃. အကလုာ် ၃. အလၢ်, အဒီးဒီးတကတီၢ်ဘၣ်တကတီၢ်တၢ်အိၣ်လၢပုၤပူၤတဖၣ်န့ၣ်လီၤ.

## တၢ်သူၤလံာ်တဘျီအံၤအဂ့ၢ်

တၢ်ဂ့ၢ်တၢ်ကျိၤလၢတၢ်နီၤဖးလီၤအိၣ်လၢလံာ်တဘျီအံၤအပူၤမ့ၢ်ဝဲ တၢ်ပၢ်ကီၤတၢ်အိၣ်အကျဲအကျဲဒီးတၢ်အိၣ်တခါဘၣ်တခါလၢ ပကတုၤအိၣ်အိၣ်ဒ်လဲၣ်အဂီၢ်န့ၣ်လီၤ. မ့ၢ်ဝဲလံာ်တဘျီလၢပကသုအိၣ်ဒ်သိးပကဒုးကဲထီၣ်ဒီးပၢ်ကီၤတၢ်အိၣ်ကသုအဂီၢ်န့ၣ်လီၤ. လၢပကဒုးကဲထီၣ်ဒီးပၢ်ကီၤတၢ်အိၣ်အကလုာ်အဂီၢ် တၢ်ဂ့ၢ်ခိၣ်တီဒီးတၢ်အိၣ်အကလုာ်လၢလၢ် လၢတၢ်ဟ့ၣ်ပၢ်အိၣ်တဖၣ်ပမ့ၢ်ကွၢ်ဒီးကညီဝဲလၢပကဘၣ်ကွၢ်ယုၣ်အိၣ်အဂီၢ်န့ၣ်လီၤ. တၢ်ဂ့ၢ်ခိၣ်တီဆံးဆံးဖိသ့ၣ်တဖၣ်ကအိၣ်ဝဲလၢ တၢ်ဂ့ၢ်ခိၣ်သ့ၣ်မိၢ်ပုၤအဖီလၢ်န့ၣ်လီၤ.

- တနုသင်စုန်ဆံင်** – တၢ်စုန်ဆံင်ကလုာ်လၢတၢ်သင်ကလုာ်တဖၣ်
- နီၣ်ထးဒီးစုန်ဆံင်** – တၢ်စုန်ဆံင်အကလုာ်လၢတၢ်လၢအကလုာ်တဖၣ်
- ပိာ်တခါးတၢ်စုန်ဆံင်** – တၢ်စုန်ဆံင်ကလုာ်လၢတၢ်တၢ်ကလုာ်တဖၣ်
- ကုၤသံးဆံင်အိၣ်** – တၢ်စုန်ဆံင်အကလုာ်လၢတၢ်ဒုၣ်ကလုာ်တဖၣ်
- သဘၣ်တအၢ** – တၢ်ပာ်ကီၤအိၣ်လၢအယုၤထီတၢ်လၢကလုာ်တဖၣ်
- ဘဲဆံင်သၣ်** – တၢ်အိၣ်ပာ်ကီၤလၢအယုၤထီတၢ်သၣ်အကလုာ်တဖၣ်
- သဘ့ဟီၣ်လၢန့ၣ်** – တၢ်အိၣ်ပာ်ကီၤလၢအယုၤထီတၢ်န့ၣ်ကလုာ်တဖၣ်
- ဂ့ၢ်ခၢ်ဒုၣ်ဘိၣ်ယု** – တၢ်အိၣ်ပာ်ကီၤလၢအယုၤထီတၢ်ဒုၣ်အကလုာ်တဖၣ်
- ဒီးတၢ်ယု** – တၢ်အိၣ်ပာ်ကီၤလၢအယုၤထီတၢ်တၢ်ကလုာ်တဖၣ်
- ကုၤဘျၢၣ်ယု** – တၢ်အိၣ်ပာ်ကီၤလၢအယုၤထီကုၤကလုာ်တဖၣ်
- ထံမိၤတြိၤသၣ်ယု** – တၢ်သၣ်ယုၣ်အကလုာ်
- ပနီၣ်ကျဲၤသၣ်သနး** – သနးကလုာ်တဖၣ်
- ဝဲလိၣ်န့ၣ်** – သဘ့ဖးကလုာ်
- ဘိၣ်န့ၣ်** – တၢ်ချီပကီၤအိၣ်
- တအုၤတၢ်** – တၢ်ပာ်ကီၤအိၣ်တၢ်တၢ်
- လုၢ်ခ့ၣ်သၣ်** – တၢ်ပာ်ကီၤအိၣ်တၢ်သၣ်
- ပနီၣ်ကျဲၤထံ** – တၢ်ပာ်ကီၤအိၣ်တၢ်သၣ်ထံဒီးတၢ်အစီ
- ညၣ်အုၣ်** – တၢ်ပာ်ကီၤအိၣ်တၢ်လၢတၢ်မၤအုၣ်အိၣ်အကလုာ်

**တၢ်ဟ့ၣ်ပလီၢ်**

တၢ်အိၣ်န့ၣ်ပအိၣ်အိၣ်လၢ ကဟ့ၣ်ထီၣ်ပုၤ ပနီၣ်ခိၣ်ဂံၢ်ဘါအဂီၢ်န့ၣ်လီၤ. သနာ်ကု မ့ၢ်တအိၣ်တၢ်အိၣ်လၢ တၢ်ပလီၢ်သ့ၣ်ပလီၢ်သးအပူၤဘၣ်န့ၣ် တၢ်လၢပအိၣ်အိၣ်တဖၣ် ဟဲစိၣ်န့ၣ်ကုၤပုၤတၢ်ဆူးတၢ်ဆါသ့စ့ၢ်ကိးန့ၣ်လီၤ. အါစုၤအါဘျီန့ၣ် ပမ့ၢ်အိၣ်တၢ်အိၣ်လၢ အတကဆဲးကဆိ ဒီးတၢ်အိၣ်လၢအဆၢကတီၢ်တလၢကွံာ်တဖၣ်ကဲထီၣ်န့ၣ် ပုၤတၢ်စုၣ်တၢ်ပျၢ်ဒီးတၢ်ယုးတၢ်ယၢ်လၢပမိၢ်ပျၢ်အပူၤ ဒီးမၤဘၣ်ဒိဘၣ်ထံးက့ၤပတၢ်အိၣ်ဆူၣ်အိၣ်ချ့သ့ဝဲန့ၣ်လီၤ.

လာတာနဲ့အညီ ဖဲပကတဲာ်ကတီတဲာ်အိၣ်အခါ ပကြးအိၣ်ဒီး တၢ်ပလီၢ်သ့ၣ် ပလီၢ်သးထီၣ်န့ၣ်လီၤ. တချုးလာပအိၣ်တၢ်အိၣ်တခါခါဒဲးဘၣ်န့ၣ် ပကြးမၤကွၢ် အီၤလီၤတံာ်လီၤဆဲး မ့ၢ်တၢ်အိၣ်အံၤ ဂ့မ့တမ့ၢ်တဂ့ၤလာဘၣ်န့ၣ်လီၤ. ဒ်သိးပကအိၣ် တၢ်လာ အပူၤဖျဲးဒီး တၢ်ဆူးတၢ်ဆါအဂီၢ် သးအိၣ်ဟ့ၣ်ကူၣ်ပှၤဖးလံာ်ဖိတဖၣ်ဒ်လၢ် အံၤအသိးန့ၣ်လီၤ.

- \* တချုးဖိၣ်တၢ်အိၣ်ဒဲးဘၣ် သ့ကဆီၣ်နစ့.
- \* ကးတံာ်ယာ်တၢ်အိၣ်တဖၣ် အခိၣ်ဂ့ၤဂ့ၤ ဒ်သိးတၢ်ယူးတၢ်ယာ်သုတန့ၣ်လီၤ တဂ့ၤအဂီၢ်.
- \* သ့ကဆီၣ် တၢ်ပိးတၢ်လီၤ (အဒိ - လီၤခိ, နီၣ်တၢၤ ဒီးသပၤ) လၢကဖၢန့ၣ် တၢ်အိၣ်လၢ အပူၤတဖၣ်လီၤတံာ်လီၤဆဲး.
- \* တချုးန့ၣ်အိၣ်တၢ်အိၣ်ပာ်ကီၤတခါလၢ်လၢ်န့ၣ် နၢဒီးလ့ၣ်ကွၢ် မ့ၢ်တၢ်အိၣ် အံၤ န့ၣ်အိၣ်အီၤသ့တသ့ (တၢ်အိၣ်ပာ်ကီၤတနီၤနီၤ အဆၢကတီၢ်မ့ၢ်တလၢ န့ၣ် တၢ်အိၣ်အီၤတသ့လာဘၣ်)
- \* တချုးအိၣ်တၢ်အိၣ်ပာ်ကီၤဒဲးဘၣ် န့ၣ် မၤလီၤတံာ် မ့ၢ် န့ၣ်အိၣ်တၢ်အိၣ် အံၤ ဘၣ်လိာ်အသးဒီးနတၢ်အိၣ်ဆူၣ်အိၣ်ချ့စ့ၢ်ဧါ (ပှၤတနီၤနီၤမ့ၢ်အိၣ်က မၣ်တၢ်အိၣ်လၢ အတဘၣ်လိာ်ဒီးအီၤဘၣ်န့ၣ် ဒီးန့ၢ်ဘၣ်တၢ်ဆါဖးဒိၣ်သ့)
- \* တဘၣ်အိၣ်လုာ်ကိလုာ်ကဟ် တၢ်အိၣ်ပာ်ကီၤတဂ့ၤ (တၢ်အိၣ်ပာ်ကီၤတနီၤ နီၤ န့ၣ်အိၣ်အီၤမ့ၢ်အါတလၢန့ၣ် မၤဘၣ်ဒိက့ၤနၤ အဒိနဘၣ်သးမံဒီးနပၤဖၢ တမ့ၢ်သ့).
- \* ပာ်တၢ်အိၣ်ပာ်ကီၤလၢ တၢ်ကိာ်တၢ်ခုၣ်အလီၢ်ဘၣ်ဘၣ် (အဒိ-တၢ်အိၣ်ပာ် ကီၤတနီၤနီၤ တၢ်ကြးပာ်အီၤလၢ တၢ်ကိာ်ကျါ ဒီးတနီၤတၢ်ကြးပာ်အီၤ လၢ တၢ်ကဒုလၢ်).



တၢ်ဂ့ၢ်ခိၣ်တီၢ်တဖၣ်

၁. တၢ်အိၣ်ဟံၣ်ကီၤအကလုာ်လၢတၢ်စ့ၣ်ဆံၣ်အီၤတဖၣ်

- (က) တၢ်စ့ၣ်ဆံၣ်အကလုာ်လၢတၢ်သၣ်အကလုာ်တဖၣ်.....၉
- (ခ) တၢ်စ့ၣ်ဆံၣ်အကလုာ်လၢတၢ်လၢကလုာ်တဖၣ်.....၂၀
- (ဂ) တၢ်စ့ၣ်ဆံၣ်အကလုာ်လၢတၢ်တံၢ်ကလုာ်တဖၣ်.....၂၆
- (ဃ) တၢ်စ့ၣ်ဆံၣ်အကလုာ်လၢတၢ်န့ၣ်ကလုာ်တဖၣ်.....၂၈

၂. တၢ်အိၣ်ဟံၣ်ကီၤအကလုာ်လၢအယုထီၣ်တဖၣ်

- (က) တၢ်အိၣ်ဟံၣ်ကီၤလၢအယုထီၣ်တၢ်လၢကလုာ်တဖၣ်.....၃၂
- (ခ) တၢ်အိၣ်ဟံၣ်ကီၤလၢအယုထီၣ်တၢ်သၣ်ကလုာ်တဖၣ်.....၄၀
- (ဂ) တၢ်အိၣ်ဟံၣ်ကီၤလၢအယုထီၣ်တၢ်ချဲကလုာ်တဖၣ်.....၄၆
- (ဃ) တၢ်အိၣ်ဟံၣ်ကီၤလၢအယုထီၣ်တၢ်န့ၣ်ကလုာ်တဖၣ်.....၄၈
- (င) တၢ်အိၣ်ဟံၣ်ကီၤလၢအယုထီၣ်တၢ်တံၢ်ကလုာ်တဖၣ်.....၅၂
- (စ) တၢ်အိၣ်ဟံၣ်ကီၤလၢအယုထီၣ်ကုၤကလုာ်ဒီးပိာ်ဖီတဖၣ်.....၅၄

၃. တၢ်သၣ်ဃုာ် (တၢ်အယီၤ).....၅၆

၄. သနး.....၆၂

၅. သဘး.....၆၄

၆. တၢ်ချီဟံၣ်ကီၤအိၣ်.....၆၆

၇. တၢ်ဟံၣ်ကီၤအိၣ်တၢ်တံၢ်.....၆၈

၈. တၢ်ဟံၣ်ကီၤအိၣ်တၢ်သၣ်.....၇၀

၉. တၢ်ဟံၣ်ကီၤဃာ်တၢ်သၣ်ထံဒီးတၢ်အစီ.....၇၂

၁၀. တၢ်ဟံၣ်ကီၤအိၣ်လၢတၢ်မၤအုၣ်အိၣ်အကလုာ်.....၇၄

၁၁. တၢ်အကလုာ်လၢပအိၣ်အီၤ.....၈၀

၁၂. တကတီၢ်ဘၣ်တကတီၢ်တၢ်အိၣ်လၢပုၤပုၤ.....၉၃

## ၁. တၢ်အီၣ်ပာ်ကီၤအကလုာ်လၢတၢ်စုၣ်ဆံၣ်အီၤတဖၣ်

### (က) တၢ်စုၣ်ဆံၣ်အကလုာ်လၢတၢ်သၣ်ကလုာ်တဖၣ်

၁. တဝံၣ်သၣ် (သီးဝံၣ်သၣ်)
၂. မၤန့ၣ်သၣ်
၃. တကုၣ်သၣ်
၄. တခိးသၣ်
၅. တန့ၣ်သၣ်
၆. မိၢ်ကံၢ်သၣ်
၇. ဒီးကၣ်သၣ်
၈. ဒံသၣ်
၉. ပန့ၣ်သၣ်
၁၀. ထီးလီၤခံသၣ်
၁၁. ကိၣ်သၣ်

## ၁. တဝံဉ်သၢ် (သီးဝံဉ်သၢ်မ့တမ့ၢ်သၢ်ကထုၣ်သၢ် )

တဝံဉ်သၢ်စ့ၣ်ဆံၣ်မၤအိၤအကျိၤအကျဲ

- ဖဲးန့ၢ်တဝံဉ်သၢ်ဝံၤကိၤသ့ၣ်ဖးလီၤအိၤခံက့ၢ်ဝံၤသ့ၣ်ကွံၣ်အိၤ
- ဟံးန့ၢ်ထံၣ်ချိမံၣ်ခုၣ်, နသုထံၣ်ခုၣ်စ့ၢ်ကိးန့ၢ်ဝဲ
- ဝံၤဟံးန့ၢ်တဝံဉ်သၢ်ဒီးလူန့ၢ်အိၤလၢတၢ်ဒၢတခါခါအပူၤ
- ကျဲၣ်ကျိၤထံၣ်ချိမံၣ်ခုၣ်ဝဲအံၤဒီး အံၤသၢ်တယးလ့ၣ်ကွံၣ်မ့ၢ်ဆၢထီၣ်ဘး
- လူန့ၢ်တၢ်ထံၣ်အံၤလၢတၢ်သၢ်အကျိၤထံၣ်ကဘၣ်ဘၢဝဲတၢ်သၢ်
- ကးတၢ်ယၢ်အခိၣ်ဒီးပၢ်အိၤတနွံဝံၤထုးထီၣ်အိၣ်အိၤန့ၢ်ဝဲ
- ပထုးထီၣ်အိၣ်အိၤပတဘၣ်မၤကျဲၣ်ကျိၤအိၤဒီးသိ, မိၢ်ဂံၢ်သၢ်ထံ ဒီး ညၣ်အုၣ်ထံဘၣ်, မ့ၢ်ဘၣ်ဒီးတၢ်စ့ၣ်ဆံၣ်ဟးဂီၤသ့ဝဲ

## ၂. မါနၢ်သၢ်

မၤနၢ်သၢ်စ့ၣ်ဆံၣ်မၤအိၤအကျိၤအကျဲ

- ဟံးန့ၢ်မၤနၢ်သၢ်သ့စီကွံၣ်အိၤ
- ဝံၤဟံးန့ၢ်ထံၣ်ချိမံၣ်ခုၣ်, ထံၣ်ခုၣ်စ့ၢ်ကိးန့ၢ်ဝဲ
- ဟံးန့ၢ်မၤနၢ်သၢ်ဒီးလူန့ၢ်အိၤလၢတၢ်ဒၢပူၤတခါခါ
- ကျဲၣ်ကျိၤထံၣ်ချိမံၣ်ခုၣ်ဒီးအံၤသၢ်ဝံၤတယးလ့ၣ်ကွံၣ်မ့ၢ်ဆၢထီၣ်ဘး
- လူန့ၢ်တၢ်ထံၣ်အံၤလၢတၢ်သၢ်အကျိၤ, ထံၣ်ကဘၣ်ဘၢဝဲတၢ်သၢ်
- ကးတၢ်ယၢ်အခိၣ်ဒီးပၢ်အိၤတနွံဝံၤနထုးထီၣ်အိၣ်အိၤန့ၢ်ဝဲ
- ပထုးထီၣ်အိၣ်အိၤပတဘၣ်မၤကျဲၣ်ကျိၤအိၤဒီးသိ, မိၢ်ဂံၢ်သၢ်ထံ, ညၣ်အုၣ်ထံဘၣ်, မ့ၢ်ဘၣ်ဒီးပတၢ်စ့ၣ်ဆံၣ်ဟးဂီၤသ့ဝဲ

တဝံၣ်သၣ်



မၤနၢသၣ်



## ၃. တကုန်သည်

တကုန်သည်စဉ်ဆံ့မအိအကျိအကျဲ

- ဟံးန့တကုန်သည်ကိသုဉ်ဖးလီအိတကုဖိတကုဖိ
- ဝံဟံးန့ထံချိမံခုဉ်, ထံခုဉ်စ့ကီးန့ဝဲ
- ဟံးန့တကုန်သည်ဒီးလူန့အိလတၢ်ဖပူတခါခါ
- ကျဲကျိထံချိမံခုဉ်ဝဲအံးဒီးအံသုဉ်တယးလုဉ်ကွၢ်မ့ဆာထီဉ်ဘး
- လူန့တၢ်ထံအံလတၢ်သုဉ်အကျါထံကဘဉ်ဘာတၢ်သုဉ်
- ကးတံၢ်ယာ်အခိဉ်ဒီးပာ်အိတန့ဝဲထုးထီဉ်အိဉ်န့ဝဲ
- ပထုးထီဉ်အိဉ်အိပတဘဉ်မကျဲကျိအိဒီးသိ, မိဂံာ်သုဉ်ထံ, ညဉ်  
အုဉ်ထံဘဉ် မ့ဘဉ်ဒီးပတၢ်စုဉ်ဆံ့ဟးဂီသုဝဲ
- ပဟ်အိယုလါတုအဆာကုအလီၢ်န့န့ဝဲ

## ၄. တခီးသည်

တခီးသည်စဉ်ဆံ့မအိအကျိအကျဲ

- ဟံးန့တခီးသည်ဝံကိသုဉ်ဖးလီအိတကုဖိတကုဖိတဘဉ်မ့တခီး  
သုဉ်လအမံဒဲးဘဉ်
- မ့မ့အဖျိဘီဉ် စုဉ်ဆံ့အိဒီးဖျါန့န့ဝဲ
- ဝံဟံးန့ထံချိမံခုဉ်, ထံခုဉ်စ့ကီးန့ဝဲ
- ဟံးန့တခီးသည်လအနကုပာ်အိန့လူန့အိလတၢ်ဖပူတခါခါ
- ကျဲကျိထံချိမံခုဉ်ဝဲအံးဒီးအံသုဉ် တယးလုဉ်ကွၢ်မ့ဆာထီဉ်ဘး
- လူန့ထံအံလတၢ်သုဉ်အကျါထံကဘဉ်ဘာဝဲတၢ်သုဉ်ဝံ
- ကးတံၢ်ယာ်အခိဉ်ဒီးပာ်အိတန့ဒီးထုးထီဉ်အိဉ်အိန့ဝဲ
- ပထုးထီဉ်အိဉ်အိပတဘဉ်မကျဲကျိအိဒီးသိ, မိဂံာ်သုဉ်ထံ  
ညဉ်အုဉ်ထံဘဉ်, မ့ဘဉ်ပတၢ်စုဉ်ဆံ့ဟး ဂီသုဝဲ
- ပဟ်အိယုလါတုလအဆာကုအလီၢ်န့န့ဝဲ

တကုၣ်သၣ်



တခါးသၣ်



## ၅. တနုသင်္ဂ

တနုသင်္ဂစုန်ဆံင်မးအိအကျိအကျဲ

- ဟံးနုတနုသင်္ဂအချံကဘင်မုာ်လါအပုာ်
- ဟံးနုထံချိမံခုင်, ထံခုင်စုာ်ကီးနုာ်ဝဲ
- ဟံးနုတနုသင်္ဂဒီးလူနုာ်အိလါတုာ်အတခါခါအပူ
- ကျဲင်ကျိထံချိမံခုင်ဝဲအံဒီးအံသင်္ဂတယးလုင်ကွာ်မုာ်ဆါထီင်ဘး
- လူနုာ်တုာ်ထံအံလါတုာ်သင်္ဂအကျါထံကဘင်ဘာဝဲတုာ်သင်္ဂ
- ဝံကးတံာ်ယာ်အခိင်ဒီးပာ်အိတနွံဝံထုးထီင်အိင်အိနုာ်ဝဲ
- ပထုးထီင်အိင်အိပတဘင်မးကျဲင်ကျိအိဒီးသိ, မိာ်ကံာ်သင်္ဂထံ, ညင်  
အုင်ထံဘင်, မုာ်ဘင်ဒီးပတုာ်စုန်ဆံင်ဟးဂီသုဝဲ
- ပပာ်အိယုလါတုာ်လါအဆါကုာ်အလီာ်နုာ်နုာ်ဝဲ

## ၆. မိာ်ကံာ်သင်္ဂ

မိာ်ကံာ်သင်္ဂစုန်ဆံင်မးအိအကျိအကျဲ

- မိာ်ကံာ်သင်္ဂတကလုာ်ဂုာ်တကလုာ်ဂုာ်ပုာ်စုင်အိင်အိသု
- မိာ်ကံာ်သင်္ဂနုာ်ပကဘင်စုန်ဆံင်ယုာ်ဒီးအခိင်မု
- ဟံးနုထံချိမံခုင်ဒီးထံခုင်စုာ်ကီးနုာ်ဝဲ
- ကျဲင်ကျိထံချိမံခုင်ဝဲအံဒီးအံသင်္ဂတယးလုင်ကွာ်မုာ်ဆါထီင်ဘး
- ထါနုာ်လါမိာ်ကံာ်သင်္ဂလါတုာ်အပူမုတမုာ်ပီပူ
- လူနုာ်တုာ်ထံအံလါတုာ်သင်္ဂအကျါထံကဘင်ဘာဝဲတုာ်သင်္ဂ
- ကးတံာ်ယာ်အခိင်ဒီးပာ်အိတနွံဝံထုးထီင်အိင်အိနုာ်ဝဲ
- ပထုးထီင်အိင်အိပတဘင်မးကျဲင်ကျိအိဒီးသိ, မိာ်ကံာ်သင်္ဂထံ, ညင်  
အုင်ထံဘင်, မုာ်ဘင်ဒီးပတုာ်စုန်ဆံင်ဟးဂီသုဝဲ

တန့သၣ်စုၣ်ဆံၣ်



ဖိၣ်ကံၤသၣ်



## ၇. ဒီးကပ်သပ်

ဒီးကပ်သပ်စုတ်ဆံင်မအီအကျိအကျဲ

- ဟံးန့ဒီးကပ်သပ်ဆိုလီအီတကဘျဲးတကဘျဲး
- ဟံးန့ထံချိမံခပ်, ထံခပ်စုတ်ကီးန့ဝဲ
- ဟံးန့ဒီးကပ်သပ်လနဆိုလီပတ်အီလူန့အီလတတ်အတခါအပူ
- ကျဲးကျိထံချိမံခပ်ဝဲအံဒီး အံသပ်တယးလှဲကွတ်မုတ်ဆာထီဝဲဘး
- လူန့တတ်ထံအံလတတ်သပ်အကျါ, ထံကဘတ်ဘာဝဲတတ်သပ်
- ကးတံဟ်အခိဒီးပတ်အီတနွံဝဲထူးထီဝဲအိတ်အီန့ဝဲ
- ပထူးထီဝဲအိတ်အီအခါပတဘတ်မကျဲးကျိအီဒီးသိ, မိဂံဝဲသပ်ထံညှပ်အုတ်ထံဘတ် မုတ်ဘတ်ဒီးပတ်စုတ်ဆံင်ဟးဂီသ့ဝဲ

## ၈. ဒံဆံင်

ဒံဆံင် (ဒံသပ်သံးလာပီပူ) မအီအကျိအကျဲ

- ဒံဖးဒိတ် (ဒံခါ) မုတမုတ်ဒံကပျဲးသပ်ကဘတ်ပုဒီးကဘတ်မုတ်အမံဘီ
- ဘတ်သျှဲတရံးတဝီတဝီကဘတ်လက်ဒီတဖျုတ် (တဘတ်မုတ်ဆိုတဲတ်တကဘျဲးတကဘျဲးဘတ်)
- ဘျးလီလတတ်ကိတ်ကျါစုကတတ် ၄-၅ သီ (ဘတ်လိတုလအယု)
- ဖဲနလိအီအခါတတ်ကဘတ်ကိတ် တတ်မုတ်တတ်အုတ်သံကွတ်သ့ဝဲ
- ဆွဲန့ကုဒံလိယုအံလအီပူ, တိတ်ထွဲအခံလသိတ်ဂဲမဒီးအံဘျးကပျဲးပီ
- ဝံဆွဲတံဒီးသိတ်ဂဲသလိတ်ဒံသိးကလံကတံဒီးပတ်တုတ်ကယံ
- ဘတ်ပတ်အီလအုတ်အုတ်ခိတ်ဖတ်ကွတ်ကပ ပတ်ဆာကုအလီန့ဝဲ
- ပထူးထီဝဲတပီ, အိတ်မုတ်တလက်ကုထာန့ကဒါကုသိတ်ဂဲ
- နဖီအိတ်ကသုထံသ့, တတ်ကပိတ်သ့, တတ်ဟဲဖိးသ့ဝဲ

ဒီးကၣ်သၣ်စုၣ်ဆံၣ်



ဒံဆံၣ်



## ၉. ပန္နဲသၢ်

ပန္နဲသၢ်စုၣ်ဆံၣ်မၤအီၤအကျိၤအကျဲ

- ဟံးန့ၢ်ပန္နဲသၢ်ဆီၣ်လီၤအီၤတကၢ်းတကၢ်း
- ဟံးန့ၢ်ထံၣ်ခါမံၣ်ခါ, ထံၣ်ခါစ့ၢ်ကီးန့ၢ်ဝဲ
- ဝံးလူန့ၢ်အီၤလၢတၢ်ဖၢတခါခါအပူၤ
- ကျဲၣ်ကျိၤထံၣ်ခါမံၣ်ခါဝဲအံၤဒီးအံၤသၢ်တယးလုၣ်ကွၢ်မ့ၢ်ဆၢထီၣ်ဘး
- လူန့ၢ်တၢ်ထံၣ်ခါလၢတၢ်သၢ်အကျိၤ ထံၣ်ကဘၣ်ဘၢဝဲတၢ်သၢ်
- ကးတၢ်ယၢ်အခိၣ်ဒီးပၢ်အီၤတနွံဝံးထုးထီၣ်အိၣ်အီၤန့ၢ်ဝဲ
- ပထုးထီၣ်အိၣ်အီၤပတဘၣ်မၤကျဲၣ်ကျိၤအီၤဒီးသိ, မိၢ်ကံၢ်သၢ်ထံ, ညၢ်  
အုၣ်ထံဘၣ်, မ့ၢ်ဘၣ်ဒီးပတၢ်စုၣ်ဆံၣ်ဟးဂီၤသ့ဝဲလီၤ.

## ၁၀. ထိးလီၤခံသၢ်

ထိးလီၤခံသၢ်စုၣ်ဆံၣ်မၤအီၤအကျိၤအကျဲ

- ဖဲးန့ၢ်ထိးလီၤခံသၢ်
- ဝံးဟံးန့ၢ်ထံၣ်ခါမံၣ်ခါ, ထံၣ်ခါစ့ၢ်ကီးန့ၢ်ဝဲ
- ကျဲၣ်ကျိၤထံၣ်ခါမံၣ်ခါဝဲအံၤဒီးအံၤသၢ်တယးလုၣ်ကွၢ်မ့ၢ်ဆၢထီၣ်ဘး
- လူန့ၢ်တၢ်ထံၣ်ခါလၢတၢ်သၢ်အကျိၤထံၣ်ကဘၣ်ဘၢဝဲတၢ်သၢ်
- ကးတၢ်ယၢ်အခိၣ်ဒီးပၢ်အီၤတနွံဝံးထုးထီၣ်အိၣ်အီၤန့ၢ်ဝဲ
- ပထုးထီၣ်အိၣ်အီၤပတဘၣ်မၤကျဲၣ်ကျိၤအီၤဒီးသိ, မိၢ်ကံၢ်သၢ်ထံ, ညၢ်  
အုၣ်ထံဘၣ်, မ့ၢ်ဘၣ်ပတၢ်စုၣ်ဆံၣ်ဟးဂီၤသ့ဝဲ

ပန္နဲၤသၣ်



ထီးလီၤခံသၣ်

## ကိပ်သန့်

ကိပ်သန့်စုန်ဆံ့မအီအကျိအကျဲ

- ဇးန့ကိပ်သန့်ဝံ, ဟံးန့ထံချိမံခုန် ထံခုန်စွန်ကီးန့ဝဲ
- ကျဲကိပ်ထံချိမံခုန်ဒီးအံသန့်ဝံတယးကွန်အံသန့်မုန်ဆာထီန်ဘး
- လူန့တံထံအံလောတံသန့်အကျိ ဒီးထံကဘန်ဘာတံသန့်
- ကးတံဟံအခိန်ဟံအီတနွံဝံထူးထီန်အိန်အီန့ဝဲ
- ပထူးထီန်အိန်အီပတဘန်မကျဲကိပ်အီဒီးသိ, မိန်ကံသန့်ထံ, ညုန်  
အုန်ထံဘန်, မုန်ဘန်ပတံစုန်ဆံ့ဟးဂီသ့ဝဲ

## ခ. တံစုန်ဆံ့အကလုန်လောတံလုန်ကလုန်တဖန်

၁. နိန်ထးဒီး
၂. ပဒီးလုန်
၃. ဟ့ကလုန်ဒီး
၄. နိန်တံဒီး

## ၁. နိန်ထးဒီး

နိန်ထးဒီးစုန်ဆံ့မအီအကျိအကျဲ

- ဇးန့နိန်ထးဒီးဟံဘဲအီ (တနံ) တဘန်မုန်လောတံကိန်ကျိဘန်
- စာထီန်တကဒိန်ဖိတကဒိန်ဖိ
- ဝံဟံးန့ထံချိမံခုန်, ဒီးထံခုန်စွန်ကီးန့ဝဲ
- ဝံဟံးန့နိန်ထးလုန်ထာနုန်အီလောတံဒါပူတခါခါ
- ကျဲကိပ်ထံအံဒီးအံသန့် တယးလုန်ကွန်မုန်ဆာထီန်ဘး
- လူန့တံထံအံလောတံလုန်အကျိ ထံကဘန်ဘာဝဲတံလုန်
- ဝံကးတံဟံအခိန် ဒီးဟံအီတနွံဝံထူးထီန်အိန်အီန့ဝဲ
- ပထူးထီန်အိန်အီပတဘန်မကျဲကိပ်အီဒီးသိ, မိန်ကံသန့်ထံ, ညုန်  
အုန်ထံဘန်, မုန်ဘန်ပတံစုန်ဆံ့ဟးဂီသ့ဝဲ

ကိၣ်သၣ်



နီၣ်ထးဒီးစုၣ်ဆံၣ်



## ၂. ပဒီးလန်

ပဒီးလန်စုစုံဆံ့မးအီအကျိအကျဲ

- ဒဲးန့ပဒီးလန်ပင်ဘဲအီ (တနံ) တဘဉ်မ့လၢတၢ်ကီၢ်ကျိဘဉ်
- စၢထီၣ်တကဒိၣ်ဖိတကဒိၣ်ဖိ
- ဝံးဟံးန့ထံချီမံ့ခုၣ်, ထံခုၣ်စ့ၢ်ကီးန့ၣ်ဝဲ
- ဟံးန့ပဒီးလန်လၢနစၢကဒိၣ်ယၢဝံးဖၢန့ၣ်လၢတၢ်ဖၢပူတခါခါ
- ကျဲၣ်ကျိထံအံးဒီးအံ့သုၣ် တယးလုၣ်ကွၢ်မ့ၢ်ဆၢထီၣ်ဘး
- လူန့ထံအံးလၢတၢ်ဒီးအကျိ ထံကဘဉ်ဘၢဝဲတၢ်ဒီး
- ကးတၢ်ယၢ်အခိၣ်ဒီးပၢ်အီတနံ့ဝံးထုးထီၣ်အိၣ်အီန့ၣ်ဝဲ
- ပထုးထီၣ်အိၣ်အီပတဘဉ်မးကျဲၣ်ကျိဒီးသိ, မိၢ်ကံၢ်သုၣ်ထံ, ညဉ်အုၣ်ထံဘဉ်, မ့ၢ်ဘဉ်ပတၢ်စုၣ်ဆံ့ၣ်ဟးဂီၤသ့န့ၣ်လီၤ.

## ၃. ဟ့ကလၢ်ဒီး

ဟ့ကလၢ်လန်စုစုံဆံ့မးအီအကျိအကျဲ

- ဒဲးန့ဟ့ကလၢ်ဒီးလိဘဲအီတနံ့ တဘဉ်မ့လၢတၢ်ကီၢ်ကျိဘဉ်
- စၢထီၣ်တကဒိၣ်ဖိတကဒိၣ်ဖိ
- ဝံးဟံးန့ထံချီမံ့ခုၣ်, ထံခုၣ်စ့ၢ်ကီးန့ၣ်ဝဲ
- ဟံးန့ဟ့ကလၢ်ဒီးဒီးထၢန့ၣ်အီလၢတၢ်ဖၢပူတခါခါ
- ကျဲၣ်ကျိထံအံးဒီးအံ့သုၣ်ဝံး တယးလုၣ်ကွၢ်မ့ၢ်ဆၢထီၣ်ဘး
- လူန့တၢ်ထံအံးလၢတၢ်ဒီးအံးအကျိထံကဘဉ်ဘၢဝဲတၢ်ဒီး
- ကးတၢ်ယၢ်အခိၣ်ဒီးပၢ်အီတနံ့ဝံးထုးထီၣ်အိၣ်အီန့ၣ်ဝဲ
- ပထုးထီၣ်အိၣ်အီပတဘဉ်မးကျဲၣ်ကျိအီဒီးသိ, မိၢ်ကံၢ်သုၣ်ထံ, ညဉ်အုၣ်ထံဘဉ်, မ့ၢ်ဘဉ်ဒီးပတၢ်စုၣ်ဆံ့ၣ်ဟးဂီၤသ့ဝဲ



ပဒီးလၢၣ်



ဟ့ကလၢၣ်ဒီး







နီၣ်တၢ်ဒီး



## (ဂ) တၢ်စုၣ်ဆံၣ်အကလုာ်လၢတၢ်တၢ်ကလုာ်တဖၣ်

၁. သ့ၣ်ဘီၣ်အုၣ်တၢ်

၂. ပိာ်တခါးတၢ်

### ၁. သ့ၣ်ဘီၣ်အုၣ်တၢ်

*သ့ၣ်ဘီၣ်အုၣ်တၢ်စုၣ်ဆံၣ်မၤအီၤအကျိၤအကျဲ*

- ချီၣ်န့ၢ်သ့ၣ်ဘီၣ်အုၣ်တၢ်သ့စီၣ်ကွၢ်အီၤဝံၤဒီၣ်တၢ်လီၤအီၤတကူၣ်တကူၣ်
- ဟံးန့ၢ်ထံၣ်ချီၣ်မံၣ်ချီၣ်, ထံၣ်ချီၣ်စ့ၢ်ကီၤန့ၢ်ဝဲ
- ဟံးန့ၢ်သ့ၣ်ဘီၣ်အုၣ်တၢ်ဒီးထၢန့ၢ်အီၤလၢတၢ်ဖၢပူၤတခါခါ
- ကျဲၣ်ကျိၣ်ထံၣ်အံၤဒီးအံၤသ့ၣ် တယးလ့ၣ်ကွၢ်မ့ၢ်ဆၢထီၣ်ဘး
- လူန့ၢ်တၢ်ထံၣ်လၢတၢ်တၢ်အကျါ, ထံၣ်ကဘၣ်ဘၢဝဲတၢ်တၢ်အံၤ
- ကးတၢ်ယၢ်အခါဒီးဒီးပာ်အီၤတနွံဝံၤထုးထီၣ်အီၣ်အီၤန့ၢ်ဝဲ
- ပထုးထီၣ်အီၣ်အီၤပတဘၣ်မၤကျဲၣ်ကျိၣ်အီၤဒီးသိ, မိၢ်ကံၢ်သ့ၣ်ထံ, ညၣ်အုၣ်ထံဘၣ် မ့ၢ်ဘၣ်ဒီးပတၢ်စုၣ်ဆံၣ်ဟးဂီၤသ့ဝဲ

### ပိာ်တခါးတၢ်

*ပိာ်တခါးတၢ်စုၣ်ဆံၣ်မၤအီၤအကျိၤအကျဲ*

- ချီၣ်န့ၢ်ပိာ်တခါးတၢ်သ့စီၣ်ကွၢ်အီၤ
- ဟံးန့ၢ်ထံၣ်ချီၣ်မံၣ်ချီၣ်, ဒီးထံၣ်ချီၣ်စ့ၢ်ကီၤန့ၢ်ဝဲ
- ဟံးန့ၢ်ပိာ်တခါးတၢ်ဒီးထၢန့ၢ်အီၤလၢတၢ်ဖၢပူၤတခါခါ
- ကျဲၣ်ကျိၣ်ထံၣ်အံၤဒီးအံၤသ့ၣ် တယးလ့ၣ်ကွၢ်မ့ၢ်ဆၢထီၣ်ဘး
- လူန့ၢ်တၢ်ထံၣ်အံၤလၢတၢ်တၢ်အကျါ, ထံၣ်ကဘၣ်ဘၢဝဲတၢ်တၢ်
- ကးဘၢယၢ်အခါဒီးဒီးပာ်အီၤတနွံဝံၤထုးထီၣ်အီၣ်အီၤန့ၢ်ဝဲ
- ပထုးထီၣ်အီၣ်အီၤပတဘၣ်မၤကျဲၣ်ကျိၣ်အီၤဒီးသိ, မိၢ်ကံၢ်သ့ၣ်ထံ, ညၣ်အုၣ်ထံဘၣ်, မ့ၢ်ဘၣ်ပတၢ်စုၣ်ဆံၣ်ဟးဂီၤသ့ဝဲ

သ့ၣ်ဘီၣ်အုၣ်တၢ်



ပိာ်တခါး

**(ဃ) တာ်စုန်ဆံင်ကလုင်လၢတာ်စုန်ကလုင်တဖၣ်**

- ၁. တကွံ့စုန် (ယၢ်စုန်)
- ၂. ဘီၣ်စုန်ဆံင်
- ၃. ကျၢသံးဆံင်အိၣ်

**၁. တကွံ့စုန် (ယၢ်စုန်) ဒီးတာ်စုန်အဂၤအဂၤလၢအိၣ်သ့တဖၣ်မၤဒီးအံၤ သ့စ့ၢ်ကိး**

မၤအိၣ်အိၣ်အကျိၤအကျဲ

- ကျိၣ်န့ၢ်တကွံ့စုန်လၢအကံၢ်ပူၤဘီၣ်ထီၣ်တစဲး ကူးလီၤအိၣ်တကဘျံးတကဘျံးတီၣ်ထဲစုမ့ၢ်
- ဝံၤဟံးန့ၢ်ထံၣ်ခါမံၣ်စုန်, ထံၣ်စုန်စ့ၢ်ကိးန့ၢ်ဝဲ
- ဟံးန့ၢ်တကွံ့စုန်ဒီးထၢန့ၢ်အိၣ်လၢတာ်အပူၤတခါခါ
- ကျဲၣ်ကျိၣ်ထံၣ်အံၤဒီးအံၤသ့တယးလုၣ်ကွၢ်မ့ၢ်ဆၢထီၣ်ဘး
- လူန့ၢ်တၢ်ထံၣ်အံၤလၢတာ်စုန်အကျိၤ, ထံၣ်ကဘၣ်ဘၢတာ်စုန်ဝဲအံၤ
- ကးဘၢယၢ်အခိၣ်ဒီးပၢ်အိၣ်တန့ၢ်ဝံၤထုးထီၣ်အိၣ်အိၣ်န့ၢ်ဝဲ
- ပထုးထီၣ်အိၣ်အိၣ်တဘၣ်မၤကျဲၣ်ကျိၣ်အိၣ်ဒီးသိ, မိၢ်ဂံၢ်သ့ထံ, ညၣ်အုၣ်ထံဘၣ် မ့ၢ်ဘၣ်ဒီးပတာ်စုန်ဆံင်ဟးဂီၤသ့ဝဲ



တကံၣ် ဒုၣ်

## ၂. ဘိဉ်စုဉ်ဆံဉ်

မၤအိၤအကျိၤအကျဲ

- ဘိဉ်တကလုဉ်ဂ့ၤတကလုဉ်ဂ့ၤနမၤအိၤသ့
- သုဉ်လီၤတကဘျဲးတကဘျဲးဘူဘူဘိဉ်ထီဉ်အိၤလၢတၢ်ထၢဉ်ပူၤ, တၢ်အိၤပူၤ, မ့တမ့ၢ်လၢကတံၤပူၤ
- ကးဘၢယၢ်အခိဉ်စၢတၢ်အခိဉ်ဒီးပၢ်အိၤတနွံဆူအမဲဉ်ညါ
- ထဲန့ဉ်မးဘိဉ်ကဟဲဆံဉ်ထီဉ်ဒီးနအိဉ်အိၤကသ့ဝဲ
- နပၢ်အိၤတုၤလၢအဆၢကဒါက့ၤအလီၢ်တုၤဘိဉ်အဟဲထီဉ်ကဒါက့ၤန့ဉ်န့ဉ်ဝဲ
- ဖဲပကမၤအိဉ်အခါဘံးကွံာ်အထံဆံဉ်ဒီးချီကွံာ်အထံဆံဉ်ဝံၤနဖီအိဉ်က့ၤဒီးတၢ်ညဉ်န့ဉ်သ့ဝဲ

## ၃. ကုၤသံးဆံဉ်

မၤအိၤအကျိၤအကျဲ

- ဟံးန့ၢ်ကုၤတကလုဉ်ဂ့ၤတကလုဉ်ဂ့ၤလၢပုၤအိဉ်အိၤတဖဉ်
- ကူးကွံာ်အခိဉ်ဒုပျံၢ် ဝံၤသ့ကွံာ်အိၤစိစိ
- ဃါယုဉ်ကုၤအဝဲအံၤဒီးအံၤသဉ်
- သံးန့ဉ်က့ၤအိၤလၢဝဉ်ပိၤသံသိပူၤဝံၤဘိဉ်တၢ်အခိဉ်
- ပၢ်အိၤတနွံဝံၤနထုးထီဉ်ဖီအိဉ်က့ၤအိၤသ့ဝဲ
- နဖီအိဉ်အိၤသ့, နဝုၤအိဉ်တၢ်တိၢ်သ့စ့ၢ်ကိး



ဘီၣ်စ့ၣ်ဆံၣ်



ကုၤသံးဆံၣ်





**၂. တၢ်အိၣ်ပၢ်ကီၤလၢအယုထီၣ်တဖၣ်**

- (က) တၢ်အိၣ်ပၢ်ကီၤလၢအယုထီၣ်တၢ်လၢကလုာ်တဖၣ်
- (ခ) တၢ်အိၣ်ပၢ်ကီၤလၢအယုထီၣ်တၢ်သၣ်ကလုာ်တဖၣ်
- (ဂ) တၢ်အိၣ်ပၢ်ကီၤလၢအယုထီၣ်တၢ်ချံၣ်ကလုာ်တဖၣ်
- (ဃ) တၢ်အိၣ်ပၢ်ကီၤလၢအယုထီၣ်တၢ်န့ၣ်ကလုာ်တဖၣ်
- (င) တၢ်အိၣ်ပၢ်ကီၤလၢအယုထီၣ်တၢ်တံၢ်ကလုာ်တဖၣ်
- (စ) တၢ်အိၣ်ပၢ်ကီၤလၢအယုထီၣ်ကုၤကလုာ်တဖၣ်

**(က) တၢ်အိၣ်ပၢ်ကီၤလၢအယုထီၣ်တၢ်လၢကလုာ်တဖၣ်**

- ၁. ချၢၣ်ဆံၣ်လၢန့ၣ်ယု
- ၂. သဘၣ်တအာယု
- ၃. ခုၣ်လၢတီၢ်ကီၤ
- ၄. နီၣ်ကဝီၤယု
- ၅. လၢဖးယု
- ၆. နီၣ်ထံလၢန့ၣ်ယု

**၂. ချၢၣ်ဆံၣ်လၢန့ၣ်ယု**

*မၤအိၣ်အကျိၤအကျဲ*

- ဖဲးန့ၣ်ချၢၣ်ဆံၣ်လၢန့ၣ်ဖဲအကဘိၣ်ထီၣ်သီသီ
- ပမ့ၢ်အဲၣ်ဒီးလၢပပၢ်အိၣ်အိၣ်ယံာ်ကန့ၣ်အဂီၢ်လိယုအိၣ်တုၤအယု
- ထၢန့ၣ်လၢဝၣ်ပီၤယုမ့ၢ်တမ့ၢ်တၢ်အတခါခါအပူၤဝံၤဘိၣ်ယာ်အခိၣ်
- ပာ်ယာ်အိၣ်လၢတကံၤခိၣ်ဖဲမ့ၢ်အူကသၢဘၣ်အိၣ်အလီၢ်န့ၣ်ဟးဂီၤဝဲတန့ၢ်ဘၣ်
- ဖဲပအဲၣ်ဒီးအိၣ်အိၣ်တဘျီလၢလၢန့ၣ်ပထုးထီၣ်အိၣ်သ့ဝဲ
- ပဖိအိၣ်လၢတၢ်ကပိာ်ကျိၤ ကသုထံကျိၤသ့စ့ၢ်ကီၤ



ချၢၣ်ဆံၣ်ဒီး



## ၂. သဘဉ်တအာယု

တၢ်မၤအီၤကကိၤအကျဲ

- သဘဉ်ကလုာ်ကဘဉ်မ့ၢ်ဝဲသဘဉ်ခဉ်
- သဘဉ်ကဘဉ်မ့ၢ်ဝဲဖဲအပျီၢ်ထီၣ်တချုးအသဉ်ထီၣ်ဒီးဘဉ်
- ဒီးဝံက့ၤဘျးလီၤဖဲအီၤ, တဘဉ်သ့စီအီၤဒီးထံဘဉ်
- ဘျးလီၤဘဲအီၤပာ်အီၤသၢသီပကွၢ်အီၤမ့ၢ်ဘီတချုးအအုၣ်သံဒီးဘဉ်
- တီၢ်အီၤလၢပီၤပူၤကွီၤအီၤတကွီၤတီၢ်ထွဲအခံဒီးသိၣ်ဂဲၤတကွီၤဝံတကွီၤတူၤ အပျဲပီၤ အပျီၢ်မ့ၢ်ဒိၣ်ဘဉ်တီၢ်သဘျးအပျီၢ်
- သိၣ်ဂဲၤတလိၣ်အံၤတီၢ်ဝံထုးထီၣ်က့ၤအီၤဒီးသူအီၤတူၤနသဘဉ်ဒီးပျဲပီၤ
- တကွီၤ (တကဝး) အဖီခိၣ်ထၢန့ၢ်ယုာ်မ့ၢ်ဖးတကထာဘဉ်တကထာ တူၤ အပျဲ
- တကထာဖုံလီၤထွဲယုာ်ဒီးထံတဖဲးတဖဲး
- တူၤအပျဲလံဒီးသံးတီၢ်အခိၣ်ဒီးသိၣ်ဂဲၤပံးပံး
- ဘဉ်တီၢ်ထွဲအခံသၢဂီၤ
- ဟံဃာ်အီၤယဲာ်သီတူၤန့ၢ်သီ, ထုးထီၣ်လိယုာ်က့ၤအီၤ
- လိယုာ်အီၤလၢမ့ၢ်သ့, လၢတကံၤလၢာ်သ့, လိအီၤတူၤအယု
- ဝံထၢန့ၢ်အီၤလၢပီၤယုထီပူၤသ့, လၢယၢပူၤသ့ဘဉ်ဆဉ်ဘဉ်ကဘဉ်သူ တံာ်ဃာ်ယၢလၢလၢန့ၢ်လၢန့ၢ်လၢန့ၢ်
- မ့ၢ်ပာ်အီၤလၢတကံၤခိၣ်ပာ်အီၤန့ၢ်ယံာ်ဆၢက့ၤအလီၢ်န့ၢ်ဝဲ
- ပမၤအီၣ်သဘဉ်တအာလၢပကစၢ်န့ၢ်ပဟံးယံာ်ဒီးတလၢာ်ဘျဉ်လၢာ်စ့ ဘဉ် ပဖီကပိာ်အီၣ်က့ၤဒီးတၢ်ဖံးတၢ်ညဉ်ယု, ပဖီဒိဘျဲအီၣ်ကသုထံသ့ဝဲ

သဘၣ်တအာယု



## ၃. တၢ်မၤအိၣ်ခၢ်လၢကီၤဃု

ခၢ်လၢတၢ်ကီၤမၤအိၣ်အကျိၤအကျဲ

- လဲၤကျိၣ်န့ၢ်ခၢ်မ့ၢ်တြၢၤအလၢပုၤဒီးခၢ်ထံလၢပုၤစ့ၢ်ကိးန့ၢ်ဝဲဒီးဟဲက့ၢ်ပၤအိၣ်လၢသိၣ်ကိၣ်ပုၤ
- ဝံၤမၤဘၢအခိၣ်လၢသ့ၣ်လၢသံသိၣ်ဟံၤအိၣ်ခံသီသၢသီတုၤအဘီထီၣ်
- မၤဃုဟံၤန့ၢ်တဖၣ်အဘၣ်ဒီးဖွဲၣ်အူအိၣ်ဟံးန့ၢ်က့ၤထဲအကမူၣ်အချါ
- တဖၣ်ဘၣ်မ့ၢ်တအိၣ်န့ၢ်နမၤန့ၢ်လၢဘုခုဒိယံအချါစ့ၢ်ကိးသ့ဝဲ
- တုၤခၢ်မ့ၢ်တြၢၤအလၢဘီထီၣ်လံးဒီးတၢ်ဘျးယုၣ်ဒီးတဖၣ်အဘၣ်ချါ
- နတၢ်အိၣ်လၢဆၢၣ်ယီၢ်ဘုတဆၢၣ်န့ၢ်ထၢန့ၢ်လီၤတဖၣ်ဘၣ်ခံစ့ၢ်
- တဖၣ်ဘၣ်မ့ၢ်စ့ၢ်န့ၢ်ပအိၣ်အိၣ်တဘဲအါဘၣ်ဒီးကဘျိၣ်ဘျဲ ဝဲ
- ပထၢန့ၢ်တဖၣ်ချါမ့ၢ်အါတလၢန့ၢ်ပအိၣ်တဘဲဘၣ်ကသ့ၣ် (ခၢ်အဲး) ဝဲ
- နတၢ်ဘျးအိၣ်မ့ၢ်ဝံၤဒီးလဲၤကျိၣ်န့ၢ်မိအသံသိၣ်ဒီးထၢန့ၢ်အိၣ်လၢမိပုၤ
- ဟံၤအိၣ်တန့ၢ်တုၤမ့ၢ်အထံထီၣ်လံးဒီးလိမံက့ၤအိၣ်လၢမိပုၤတုၤအမံလံးဒီးဟံၤခၢ်လီၤအိၣ်
- ဝံၤကိသ့ၣ်ဖးမိဝံၤလူလီၤက့ၤအိၣ်လၢကီၤလဲၤပုၤ
- ဝံၤမၤဘၣ်အိၣ်တဘၣ်ဖိတဘၣ်ဖိဝံၤလိယုက့ၤအိၣ်
- တုၤမ့ၢ်ပတၢ်ဘျးအိၣ်ဝံၤလံးန့ၢ်ပဟံၤကီၤယၢ်လၢမိလၢအယုအပူၤဟံၤအိၣ်လၢမ့ၢ်အူခိၣ်
- ပဘိၣ်ယၢ်လၢလၢချုၣ်လၢဝံၤသ့ၣ်ယုထီၣ်လၢတကံၤလၢသ့ဝဲ
- ဘၣ်ဟံၤကီၤက့ၤအိၣ်လၢမိယုအပူၤဝံၤကးဘၢအခိၣ်ဒီးဟံၤလၢမ့ၢ်အူခိၣ်ဟံၤကီၤယံၣ်န့ၢ်ဝဲတန့ၢ်
- ဟံၤယၢ်အိၣ်န့ၢ်သၢသီအစ့ၤကတၢ်မးပအိၣ်အိၣ်သ့ဝဲ
- ပုၤမၤအိၣ်ဝဲအါတက့ၢ်လၢတၢ်ကီၤခါခိဖျိလၢဘၣ်လိအိၣ်လၢမ့ၢ်
- နမၤအိၣ်အိၣ်လၢတၢ်ဂီၢ်ခါတၢ်စ့ၢ်ခါသ့ဘၣ်ဆၢၣ်နဘၣ်လိအိၣ်လၢတကံၤခိၣ်
- မၤအိၣ်တၢ်တီၢ်သ့, ခွဲၣ်အိၣ်, ဖိကပိၣ်အိၣ်တၢ်သ့

ခုၣ်ထံလၢန



ခုၣ်မုၢ်တြၢ



## ၄. တပ်ကိစ္စအိုင်အိုင်ကဝီယု

မအီအကျိအကျဲ

- ဖဲနီနီကဝီယုထိုင်ဒီးအဖီပျံအဆာကတီပမ့အိုင်ဒီးပင်အိုင်အီနီကယံအဂီ
- လိယုအီတုအယုဂုဂုဝံပျူးကွံအလင်ခဲလင်ဟံးန့ထဲအဖီ
- ထာနင်လီလဝင်ပီယုမ့တမ့ တာအပူတခါခါဝံဘိနီယံအခိုင်
- ပင်ယံအီလဝင်ခိုင်ဖဲမ့အူကသါဘင်အီအလီန့ဟးဂီဝဲတန့ဘင်
- ဖဲပအိုင်ဒီးအိုင်အီအခါန့ပထူးထိုင်အိုင်သ့ပဖီအိုင်လကသုအကျါသ့ဝဲ

## ၅. လင်ဖးယု

မအီအကျိအကျဲ

- ကဘင်မ့အလင်ဘိနီဖဲအလင်အိုင်သါဘင်လွံဘင်
- အဒီးမ့ဘိနီအဆာကတီ ဖဲအီနီကိးကတီ
- နဖဲအီမ့ဝံဒီးမ့ခွဲက့အီတဘျီလင်လင်န့ ဖုံစီအီဒီးထံဖဲဘင်ဒီးခွဲအီ
- အခိုင်ထံခွဲအီတဘျီန့ကဘင်မ့ခွဲဘဲအီ (လဝသပူမ့တမ့မိခင်ပူ)
- တလင်လီအီလချိပူမ့တမ့တာပူတခါခါ က့ခွဲကဒါက့လဝသပူမ့တမ့မိခင်ပူ
- ခွဲအီတဘင်မ့တုလဝအအူသံဘင်မ့ဝံပင်ခင်လီက့အီဒီးထာနင်က့အီလဝင်အပူတခါခါ
- ဖဲပကအီထံချိတဘျီလင်လင်ဖဲနီအီအီလဝင်ချိကီကျါန့ဝဲ



နီၣ်ကဝီၤ



လၢၣ်ဖး





## ၆. နိုင်ငံလုပ်ယူ

မေးခွန်းအကျိုးအကျိုး

- ဇနီးနှစ်ယောက်အတူတူ၊ ငါ့သိမ်းပတ်အိမ်ယာကန်အင်္ဂါ
- လိယုအိမ်တူအယုဂုဂုဝံဖျူးဟံးနှစ်ထဲအလုပ်
- ထာနုလီလောမိယုအပူဝံဘိဉ်ဃာ်အခိဉ်ဃံးဃံး
- ဟံဃာ်အိမ်လောတကံခိဉ်ဖဲမ့ဉ်အူကသိဘဉ်အိမ်အလိာ်န့ဉ်ဟးဂီတ  
န့ဉ်ဘဉ်
- ဖဲပအိဉ်ဒီးဖိအိဉ်တံတဘျီလံလံန့ဉ်ပထူးထီဉ်အိဉ်သ့ဝဲကိးဘျီဒီး
- ပဖိအိဉ်လောတံကပိဉ်ကျါသ့ဝဲ

## (ခ) တံအိဉ်ပတ်ကိလောအယုတံသဉ်ကလုဉ်တဖဉ်

၁. ဘဲဆံဉ်သဉ်ယု
၂. တယီဆံဉ်သဉ်ယု
၃. တခိးသဉ်ယု
၄. တကွံယု (ကဘဉ်မ့ဉ်တကွံဝါသဉ်)
၅. သဉ်မိကျါသဉ်ယု
၆. ထံမိတြိသဉ်ယု

## ၁. ဘဲဆံဉ်သဉ်ယု

မေးခွန်းအကျိုးအကျိုး

- ဇနီးနှစ်ယောက်အတူတူ၊ ငါ့သိမ်းပတ်အိမ်ယာကန်အင်္ဂါ
- လိယုအိမ်တူအယုဝံပတ်ကုအိမ်လောပိယုမ့တမ့ဉ်တံအပူတခါခါ
- ဖဲပလိဉ်ဘဉ်အိဉ်တံတဘျီလံလံပဖိအိဉ်ကုအိမ် ဇနီးအိဉ်တံဆံဉ်ကသုထံ  
သ့စွာ်ကိး

နီၣ်ထံလၢနဃု



ဘဲအိၣ်သၢ်



## ၂. တယီဆံဉ်သဉ်ယု

မၤအီၤအကျိၤအကျဲ

- ဖဲးန့ၢ်တယီဆံဉ်သဉ်ပှၢ်ဝံၤကိသုဉ်ဖးအီၤခံခီ
- ထုးထီဉ်က့ၤအချံလိယုအီၤတုၤအယု
- ပၢ်က့ၤအီၤလၢပီၤပူၤမ့တမ့ၢ်တၢ်ဖၢပူၤတခါခါအပူၤ
- ဖဲလိဉ်ဘဉ်အီဉ်တဘျီလၢ်လၢ်မၤအီဉ်က့ၤအီၤ
- ဒိအီဉ်တၢ်ဆံဉ်ကသုထံသ့, ယီၢ်အီဉ်အီၤသ့ဖီဆံဉ်အီဉ်တၢ်လၢက  
သုကျိတကလုာ်ဂ့ၤတကလုာ်ဂ့ၤသ့ဝဲ

## ၃. တခီးသဉ်ယု

မၤအီၤအကျိၤအကျဲ

- ဖဲးန့ၢ်တခီးသဉ်ပှၢ်တဖျဉ်ကိသုဉ်ဖးအီၤယုက့
- ထုးထီဉ်က့ၤအချံလိယုအီၤတုၤအယု
- ပၢ်က့ၤအီၤလၢပီၤပူၤမ့တမ့ၢ်တၢ်ဖၢပူၤတခါခါ
- ဖဲလိဉ်ဘဉ်အီဉ်တဘျီလၢ်လၢ်မၤအီဉ်က့ၤအီၤ ဒိအီဉ်တၢ်ဆံဉ်ကသု  
ထံသ့ပၢ်အီၤဆၢက့ၤအလီၢ်န့ၢ်ဝဲ

တဃီၤဆံၣ်သၣ်ဃု



တခါးသၣ်



## ၄. တက္ကသိုလ် (ကဘဉ်မ့တက္ကသိုလ်)

မၤအီၤအကျိၤအကျဲ

- ပာ်မံအီၤတုၤအမံလံာ်လုာ်ယုာ်ဒီးအဘဉ်တုၤအကပုာ်
- ဝံၤအဲးကွံာ်အဘဉ် လိယုၤအီၤလၢတကံၤလၢ
- တၢ်မ့ၢ်ကိာ်လိယုၤလၢမ့ၢ်သ့လိယုၤတုၤအစီထံထီၣ်
- ကဘဉ်လိယုၤယံာ်တနွံဝံၤထၢန့ၣ်က့ၤအီၤလၢတၢ်အပူၤတခါခါသ့ဝဲ
- ကးတၢ်ယာ်အခိၣ်မ့ၢ်တံာ်ဒီးဖဲဘဉ်သးအိၣ်ထုးထီၣ်အိၣ်ဝံၤကးတၢ်က့ၤ  
အခိၣ်မ့ၢ်တံာ်ပာ်အီၤဆၢက့ၤအလီၢ်န့ၣ်ဝဲ

## ၅. သဉ်မိၤကျဲၤသဉ်ဃု

မၤအီၤအကျိၤအကျဲ

- ဖဲးန့ၢ်သဉ်မိၤကျဲၤသဉ်မံဒီးအဲးကွံာ်အဘဉ်
- မ့ၢ်အဲးက့ၤအချံၣ်စ့ၢ်ကီးန့ၢ်ဝဲပာ်က့ၤအီၤလၢတၢ်အပူၤတခါခါ
- ဖဲလိာ်ဘဉ်အိၣ်တဘျီလၢလၢမၤအိၣ်က့ၤအီၤဒီးအီၤတၢ်ဆံာ်ကသုထံသ့ဖီ  
အိၣ်ဒီးညဉ်သ့ဒီးဆီဒိၣ်သ့ဝဲ

တကွံၣ် သၣ်ဃု



သၣ်စိကျၢသၣ်ဃု

## ၆. ထံ့မိတြိသနဗု

မအီအကျိအကျဲ

- မန့ထံ့မိတြိသနဗုအီတုအယု
- ပ်က့အီလတင်အပူတခါခါ
- ဖဲလိင်ဘင်အိင်တဘျီလ်လ်မအိင်က့အီဒိအိတင်ဆံင်ကသူထံသု  
မယိင်အိင်က့အီသုဝဲ

## (ဂ) တင်အိင်ပင်ကီလအယု, တင်ချံကလုင်တဖင်

၁. ပထိးသင်ချံယု
၂. တဘုဟီင်လင်ချံယု

## ၁. ပထိးသင်ချံ, ဝဲလိသင်ချံ, တဘုသင်ချံ, ဘီဘင်သင်ချံ

မအီအကျိအကျဲ

- ဝဲချံသင်တဖင်အံတကလုင်ဂုတကလုင်ဂုပမသု
- အသင်မုင်ပုင်ဒီးလိယုအဲးန့အချံ
- ပ်က့အီလတင်အပူတခါခါဒ်သိးအယာသုတအိင်တဂု
- ပမအိင်က့ဝဲဖးဘိသုဝဲ, ပချိဖးအိင်က့အီဒီးစံင်ယါအိင်သုဖိကပိင်  
အိင်သု, ဖိအိင်ကသူထံသုဝဲ



ထံမိၤတြိၤသၣ်



ပထိးခုး

## ၂. သဘဟီၣ်လၢ်ချံးယု

မၤအီၤအကျိၤအကျဲ

- သဘဟီၣ်လၢ်အထူၣ်အလၢ်မ့ၢ်ဘီၣ်ဒီးထဲးထီၣ်လိယုအီၤဒီးဟံးန့ၢ်က့ၤ အသၢ်ဒီးလိယုအီၤ
- အဲးဟံးန့ၢ်က့ၤအချံ မ့ၢ်ခွဲၣ်မံယုၣ်ဒီးအဘျုးစ့ၢ်ကီၤသ့ဝဲ
- မ့ၢ်ခွဲၣ်မံအီၤအခါဘၣ်ခွဲၣ်ယုၣ်ဒီးမဲး, ဒ်သိးမံကဂ့ၤဒီးသုတအူသံတဂ့ၤ အဂီၢ်
- ဝံဒီးဟံးယုၣ်က့ၤအီၤလၢတၢ်အပူၤနအိၣ်က့ၤလၢလီၢ်ခံသ့ဝဲ

## (ဃ) တၢ်အိၣ်ပၢ်ကီၤလၢအယုတၢ်န့ၢ်ကလုၣ်တဖၣ်

၁. ဂ့ၢ်ခၢ်န့ၢ်ဘိၣ်ယု
၂. ဘိၣ်ယု
၃. ဘိၣ်ဆံၣ်ယု

## ၁. ဂ့ၢ်ခၢ်န့ၢ်ဘိၣ်ယု

ဂ့ၢ်ခၢ်န့ၢ်ယုမၤအီၤအကျိၤအကျဲ

- ယုကျိၣ်န့ၢ်ဂ့ၢ်ခၢ်န့ၢ်အပျီၢ်ဝံကူးပြီလီၤအီၤ
- တီၢ်ဘျဲးက့ၤအီၤလၢဆၢၣ်တီၢ်ပူၤဆၢၣ်ပူၤ
- ဘိၣ်ထီၣ်က့ၤအီၤလၢလၢ်ချံၣ်လၢ်အပူၤ
- ဆဲးဖျိအခံဝံစၢ်လီၤအီၤလၢတကံၤခိၣ်ဖိလၢ် အထံကလီၤစီၤကွံၣ်
- ဟံးအီၤတုၤအယုဖဲနကအိၣ်တဘျီဘျီနထူးထီၣ်ဖိအိၣ်သ့ဖိကပီၢ်အိၣ် အီၤသ့, မၤအိၣ်တၢ်တီၢ်ဝဲသ့ဝဲ

သဘ့တီၣ်လၢ်ချံၣ်



ဝံၣ်ခၢ်ဒုၣ်



## ၂. ဘိဉ်ဃု

ဘိဉ်ဃုမၤအိၤအကျိၤအကျဲ

- ဘိဉ်တကလုာ်ဂုၤတကလုာ်ဂုၤ
- သုာ်လီၤတကဘျံးတကဘျံး (ဆိၤလီၤ)
- လိယုၤအိၤလၢတကံၤလၢ (မ့တမ့ၢ်မ့ၢ်) လိယုၤအိၤတုၤအယု
- ထၢန့ၢ်က့ၤအိၤလၢတၢ်အပူၤတခါခါ
- မ့ၢ်အိၣ်စုာ်လီၤအိၤလၢထံကျိၤ
- မ့တမ့ၢ်ချိအိၤ, ခွဲၣ်အိၣ်အိၤသ့, ဖိအိၣ်အိၤအကလုာ်ကလုာ်သ့ဝဲဟံၣ်အိၤ  
န့ၢ်တုၤလၢဆၢက့ၤအလီၢ်န့ၣ်န့ၣ်ဝဲ

## ၃. ဘိဉ်ဆံာ်ဃု

ဘိဉ်ဆံာ်ဃုမၤအိၤအကျိၤအကျဲ

- ဘိဉ်တကလုာ်ဂုၤတကလုာ်ဂုၤမၤအိၤသ့ဝဲ
- သုာ်လီၤတကဘျံးတကဘျံး (ဆိၤလီၤ)
- စုာ်ဆံာ်လီၤအိၤလၢထံကျိၤခံသီသၢသီ
- ဝံၤဘံးသံးကွဲၣ်အထံလိယုၤက့ၤအိၤလၢတကံၤလၢ မ့ၢ်မ့ၢ်ကိၢ်လိယုၤလၢမ့ၢ်  
လိယုၤအိၤတုၤအယု
- ထၢန့ၢ်က့ၤအိၤလၢတၢ်အပူၤတခါခါမ့ၢ်အိၣ်စုာ်လီၤအိၤလၢထံကျိၤ
- မ့တမ့ၢ်ချိအိၤဝံၤခွဲၣ်အိၣ်အိၤ ဖိအိၣ်အိၤအကလုာ်ကလုာ်သ့ဝဲ ဇိးဟံၣ်အိၤ  
ဆၢက့ၤအလီၢ်န့ၣ်န့ၣ်ဝဲ

ဘီၣ်ယု



## (င) တာ်အိၣ်ပၣ်ကီၤလၢအယုတၢ်တံၢ်ကလုာ်တဖၣ်

၁. ဃၢတံၢ်ယု

၂. ဇးတံၢ်ယု

### ၁. ဃၢတံၢ်ယု

မၤအီၤအကျိၤအကျဲ

- ဃၢတံၢ်ကဘၣ်မ့ၢ်အဘိလၢအဘျဲတကလုာ်
- ချၢန့ၢ်အတံၢ်ချီမံထီၣ်ယုာ်ဒီးအဘျဲတုၤအကပုာ်
- သွဲၣ်ကွံာ်အဘျဲတံၢ်ဘျဲးအီၤလၢဆၢၣ်ပူၤတုၤအဘျဲးဘံးက့ၤအီၤဒီးထူၣ်ယုာ်ဒီးထံ မ့ၢ်ဝံၤဒီးဒဲဘၣ်အီၤလၢလၢကီၢ်လဲၢ်ပူၤကူးလီၤတက့ၤတက့
- ဝံၤချီမံက့ၤအီၤတုၤအဂီၢ်ထီၣ်ဝံၤ ကူးလီၤအီၤတလိၣ်တလိၣ်
- ဖီအိၣ်အီၤတၢ်ညၣ်အသိးဆီလီၤအီၤပြီၣ်ဒီးနစံၢ်ယါအိၣ်က့ၤစ့ၢ်ကီးသ့ဝဲ
- နဘၣ်ကူးလီၤအီၤတပျဲတပျဲ မ့တမ့ၢ်တလိၣ်တလိၣ်
- လိယုအီၤတုၤအယု ဟ်က့ၤအီၤလၢတၢ်ဖၢပူၤတခါခါ
- နမ့ၢ်ကအိၣ်က့ၤအီၤအခါစုၣ်လီၤအီၤလၢထံကျါ, မ့တမ့ၢ်ချီကပုာ်လီၤအီၤဝံၤနဖီအိၣ်က့ၤအီၤလၢနဘၣ်သးအိၣ်တကလုာ်ဂ့ၤတကလုာ်ဂ့ၤသ့ဝဲ

### ၂. ဇးတံၢ်ယု

မၤအီၤအကျိၤအကျဲ

- ချၢဇးတံၢ်ဝံၤသ့စီကွံာ်ကပံာ်စီစီ
- ဝဲသဘျဲးဒီးကူးလီၤအီၤဝံၤယါယုာ်ဒီးအံသၣ်တစး
- ယဲာ်ဘျဲးအီၤစ့ၢ်ကီးသ့ဝဲယါယုာ်ဒီးအံသၣ်မိၢ်ဂံာ်သၣ်
- မၤဘၣ်တၢ်အီၤတဘျဲတဘျဲလိယုလီၤအီၤလၢတၢ်ကီၢ်ကျါ
- တုၤအယုလံဒီးထၢန့ၢ်ပၣ်က့ၤအီၤလၢတၢ်ဖၢပူၤ
- နကၢၣ်ယုအိၣ်က့ၤအီၤမ့တမ့ၢ်န့ၣ်အိၣ်က့ၤအီၤသ့ဝဲ



ဃာထူၣ်



ဒဲးတံာ်





ကုၤဘျၢၣ်ဃု



## ၂. ပိတ်ဖိဝါ

ပိတ်ဖိဝါယုမအိအကျိအကျဲ

- လဲချင်န့ပိတ်ဖိဝါဝံသ့ကွံင်အိစီစီ
- လိယုက့အိလဲမုာ်တုအယုတ့ာ်န့က့အိလဲတံာ်အပူ
- နမ့ာ်ကအိခဲစုာ်လိကဘုးအိလဲထံကျိ
- နဖိအိတံာ်ကပိာ်သ့န့ခဲအိအိသ့ဒီးနဖိအိကသူထံသ့ဝဲ

## ၃. တာသန်ယု (တံာ်အယိာ်)

- (က) တကွံသန်
- (ခ) တိာ်ရှုသန်
- (ဂ) သန်ကိာ်ကွံသန်
- (ဃ) တခီးသန်
- (င) ထံာ်မိတြိသန်

(က) တကွံသန်

မအိအကျိအကျဲ

- ဟံးန့တကွံသန်မံဒီးအဲးကွံင်အဘုာ်
- ဘံးဘျးအိဝံခွဲာ်ထီာ်အိလဲမိခဲာ်ပူ (မ့တမ့ာ်သဟပူ)
- ဝဲခွဲာ်အိအခါထာန့ယုာ်သိအိတစဲး
- ခွဲာ်အိတုအထံသံးပံာ်ဝံပာ်က့အိလဲတံာ်အပူ လဲအခိာ်တံာ်ကလံာ်  
ဒီးဝဲနကအိက့အိတဘျိလံာ်လံာ်နအိအိသ့ဝဲန့

၆၆၆၆



တက့ၢ် သၢ်

### (ခ) တူရ်ရုဉ်သဉ်

မၤအီၤအကျိၤအကျဲ

- ဟံးန့ၢ်တူရ်ရုဉ်သဉ်မံးဒီးအဲးဟံးန့ၢ်ထဲအချံအညဉ်
- ခွဲၣ်ထီၣ်အီၤလၢမိခဉ်အပူၤ
- ဝဲခွဲၣ်အီၤအခါထၢန့ၢ်ယုၣ်သိအိၣ်တဖဲး
- ခွဲၣ်အီၤတုၤအထံသံးပံၣ်ဝံၤ
- ဟံးက့ၤအီၤလၢတၢ်အပူၤလၢအခိၣ်တံၣ်ကလံၤ
- ဝဲနကအိၣ်က့ၤအီၤတဘျီလၢလၢနအိၣ်အီၤသ့ဒီးနဟံးဆၢက့ၤအလီၢ်န့ၢ်ဝဲ

### (ဂ) သဉ်ကိၢ်ကွံသဉ်

မၤအီၤအကျိၤအကျဲ

- လဲၤထၢန့ၢ်သဉ်ကိၢ်ကွံသဉ်မံးဒီးဟံးန့ၢ်အညဉ်စူးကွံၣ်အချံ
- ခွဲၣ်ထီၣ်အီၤလၢသဟၤပူၤတ့ၢ်လီၤယုၣ်ဒီးထံဘၢတၢ်သဉ်
- သဉ်ကိၢ်ကွံသဉ်မ့ၢ်အိၣ်တကံလိတ့ၢ်န့ၢ်အံသဉ်ဆၢကံလိတတ်
- ခွဲၣ်အီၤတုၤအထံသံးပံၣ်လီၤဘျၢၣ်
- ဝံၤဟံးက့ၤအီၤလၢတၢ်အပူၤလၢအခိၣ်တံၣ်ကလံၤဝဲနကအိၣ်က့ၤအီၤတဘျီ  
လၢလၢနအိၣ်အီၤသ့ဝဲ

တူၢ်ရှၢ်သၢ်



သၢ်ကီၢ်ကွံၣ် သၢ်



**(ဃ) တနီးသၣ်ယီၣ်**

မၤအီၤအကျိၤအကျဲ

- ဟံးန့ၢ်တနီးသၣ်မံးဒီးအဲးကွံာ်အဘျုးဟံးန့ၢ်ထဲအညၣ်
- ခွဲၣ်ထီၣ်အီၤလၢသၣ်ပၤပူၤ, မ့တမ့ၢ်မိခၣ်အပူၤ
- ခွဲၣ်အီၤတုၤအဘျုးအထံသံး
- လူလီၤအီၤလၢသၣ်ခိၣ်ကၢ်အလိၤဘူဘူဝံလိၤယုက့ၤအီၤ
- ပာ်က့ၤအီၤလၢတၢ်ဖၤပူၤ လၢအခိၣ်တံာ်ကလံၤ
- ဖဲနကအိၣ်က့ၤအီၤတဘျီလၢလၢနအိၣ်အီၤသ့ဝဲ

**(င) ထံမိၤတြိၤသၣ်ယီၣ်**

မၤအီၤအကျိၤအကျဲ

- လဲၤထၢန့ၢ်ထံၣ်မိၤတြိၤသၣ်မံးဒီးလိယုအီၤ
- နမ့ၢ်မၤယီၣ်အိၣ်အီၤန့ၢ်နဘၣ်ချီလီၤကဘုး
- ခွဲၣ်ထီၣ်အီၤလၢသၣ်ပၤပူၤ
- ဖဲခွဲၣ်အီၤအခါထၢန့ၢ်တၢ်ဆၢ
- ခွဲၣ်အီၤတုၤအထံသံးပံာ်တံာ်
- ပာ်က့ၤအီၤလၢတၢ်ဖၤပူၤလၢအခိၣ်တံာ်ကလံၤ
- ဖဲနကအိၣ်က့ၤအီၤတဘျီလၢလၢနအိၣ်အီၤသ့နပာ်ဆၢက့ၤအလီၢ်န့ၢ်ဝဲ



တခါးသၢ်ယုၣ်



ထံမိၤကြိၤသၢ်ယုၣ်

## ၄. သနား

- (က) သးဟီသၣ်
- (ခ) ပနီကျဲသၣ်
- (ဂ) တခီးသၣ်

### (က) သးဟီသၣ်

မၤအီၤအကျိၤအကျဲ

- ဟံးန့ၢ်သးဟီသၣ်ဝံၤဘံးကွံာ်အထံဆံၣ်
- ကူးလီၤအီၤတက့ဖိတက့ဖိ
- ခွဲၣ်နာမူပသၢဝါသၣ်ဒီးသိ
- ဝံၤယါယုာ်သးဟီသၣ်ဒီးပသၢသၣ်ခွဲၣ်နာမူ
- ဝံၤဒီးထၢန့ၢ်က့ၤအီၤလၢပလီပူ
- ဟံးအီၤယံာ်ခံနွံဝံၤနထူးထီၣ်အိၣ်အီၤသ့ဝဲ

### (ခ) ပနီကျဲသၣ်

တၢ်မၤအီၤအကျိၤအကျဲ

- ဟံးန့ၢ်ပနီကျဲသၣ်ဝံၤဘံးကွံာ်အထံဆံၣ်
- ဝံၤကူးလီၤအီၤတက့ဖိတက့ဖိ
- ခွဲၣ်နာမူထီၣ်ပသၢဝါသၣ်ဒီးသိ
- ဝံၤယါယုာ်ပနီကျဲသၣ်ဒီး ပသၢသၣ်ခွဲၣ်နာမူ
- ဝံၤထၢန့ၢ်က့ၤအီၤလၢပလီပူ
- နဟံးအီၤယံာ်ခံနွံဝံၤနထူးထီၣ်အိၣ်အီၤသ့ဝဲ

သးဟီၤသၣ်



ပနီၣ်ကျဲၤသၣ်





တစီးသၣ်



သဘ့ဖး



## ၆. တၢ်ချီပၢ်ကီၤအိၣ်

(က) ဘီၣ်ကလုာ်ကလုာ်

(ခ) သဘျုၣ်လၢ်

### (က) ဘီၣ်ကလုာ်ကလုာ်

*ဘီၣ်ချီမၤအိၣ်အကျိၤအကျဲ*

- ယုၤကျိၤန့ၢ်ဘီၣ်မ့ၢ်ဒိၣ်က့ၢ်ဆံးလီၤအိၣ်
- ချီထီၣ်အိၣ်လၢသိအိၣ်ထးဒၤပူၤ
- ချီအိၣ်ဖဲအမံးဒီးစိာ်လီၤပာ်ခုၣ်အိၣ်
- ဝံၤကးတံၢ်က့ၤအိၣ်ဒီးရံၣ်တံၢ်အိၣ်ဒီးကွီၢ်ဃိးမ့ၢ်တံာ်
- နပာ်ယာ်အိၣ်ဒီး ဖဲနကအိၣ်တကတီၢ်ဂ့ၤဂ့ၤသ့ဝဲ
- နမ့ၢ်ကအိၣ်နဘၣ်ချီမံထီၣ်က့ၤအိၣ်ဝံၤနအိၣ်အိၣ်သ့ဝဲ

### (ခ) သဘျုၣ်လၢ်

*တၢ်မၤအိၣ်အကျိၤအကျဲ*

- ယုၤဒဲးန့ၢ်သဘျုၣ်လၢ်လၢအလၢ်ပျာ်
- ချီထီၣ်အိၣ်လၢသပၤဖးဒိၣ်အပူၤ
- ဖဲနချီအိၣ်အခါကွၢ်အိၣ်တဘၣ်ပာ်အိၣ်တုၤလၢအကဘူးတလၢတဂ့ၤတုၤအမံလံးဒီးစိာ်လီၤက့ၤအိၣ်
- ထုးထီၣ်က့ၤသဘျုၣ်လၢ်ဒီးပာ်သံးက့ၤအထံ
- တဘၣ်ပာ်အိၣ်လၢတၢ်ပျီပူၤဘၣ်ကယုၤထီၣ်ဘၣ်ဖူး
- ဘီၣ်တံၢ်ယာ်အိၣ်ဂ့ၤဂ့ၤ
- ဖဲကအိၣ်တဘျီလၢ်လၢထုးထီၣ်အိၣ်သ့ဝဲ



အိၣ်ချီ



သဘျုးလၢ်



## ၇. တပ်မတော်အိတ်တပ်တော်

- (က) တအာတပ်
- (ခ) ချန်တပ်
- (ဂ) နွဲ့တပ်

### (က) တပ်မတော်အိတ်တအာတပ်

- တအာနွဲ့နမ္မာချန်ထိုင်အိတ်နမ္မာအိတ်ဒီးလၢအသုတယုသံဒီးအသုတသွံး  
နွဲ့ချန်လီၤနွဲ့တပ်ပူ
- ထၢနွဲ့လီၤတအာတပ်ဝံၤကးဘၢခိၣ်
- တပ်ပူလၢနချန်အိတ်နွဲ့ကဘၣ်မ့ၢ်လၢတၢ်ကဒုအလီၢ်
- မ့မ့ၢ်လၢတၢ်ကိၢ်အလီၢ်နွဲ့တအာကယုထီၣ်ဘၣ်ဝဲ

### (ခ) တပ်မတော်အိတ်ချန်တပ်

- ချန်တပ်နွဲ့ဖဲပချန်ထိုင်အိတ်ဝံၤနွဲ့
- ဖၢနွဲ့လၢယၢပူပပ်အိတ်လၢထံတၢ်လီၢ်ခံထံလူလီၢ်အကပၤ
- ဖၢနွဲ့လီၤဘဲချံလၢယၢပူ
- ဖၢနွဲ့ယုၣ်ချန်လၢဘဲချံကျါ
- ချန်တအာသံဘၣ်ဂ့ၤဝဲဒၣ်ထီၣ်ဘိ
- ဖဲနအဲၣ်ဒီးအိတ်တဘျီလၢလၢနဟံးအိတ်သ့ဝဲ

တအူတၢ်



ခုၣ်တၢ်



### (ဂ) နွဲ့တံာ်

- နွဲ့တံာ်နွဲ့ပဲပခူထီၣ်အီၤဝံၤနွဲ့ၣ်ဖျါန့ၣ်လၢယၤပူၤ
- ပၤအီၤလၢထံတၢ်လီၤခံၣ် ထံလူၤလီၤအကပၤ
- ဖျါန့ၣ်လီၤဘဲၣ်ချံၣ်လၢယၤပူၤဝံၤဖျါန့ၣ်ယုၣ်နွဲ့တံာ်ချံၣ်လၢဘဲၣ်ချံၣ်ကျါ
- နွဲ့တံာ်အုၣ်သံဘၣ်ဂ့ၤထီၣ်ဘိ
- ဖဲန့ၣ်အဲၣ်ဒီးအီၣ်တဘျီလၢလၢန့ၣ်ဟံးန့ၣ်အီၣ်သ့ဝဲ

### ဂ. တၢ်ပၤကီၤအီၣ်တၢ်သၣ်

(ဒံသၣ်, လုၢ်ခ့သၣ်, လုၢ်သၣ်)

### တၢ်ပၤကီၤယၢ်အီၣ်တၢ်သၣ်

မၤအီၤအကျိၤအကျဲ

- ဟံးန့ၣ်တၢ်သၣ်ကဘၣ်မ့ၢ်အပျါ
- ခူၣ်န့ၣ်တၢ်ပူၤလၢတၢ်ကပၤလၢအတြီၢ်ဝဲတၢ်သၣ်သ့ၣ်တဖၣ်
- ကျိၤယုၣ်တၢ်ပူၤလၢမ့ၣ်အူ
- ထၢန့ၣ်လီၤသ့ၣ်ကူးဝၣ်ကူးယုၣ်ဝံၤတၢ်န့ၣ်န့ၣ်တၢ်သၣ်လၢအဖီခိၣ်
- ကးဘၢက့ၤအပူၤမ့ၢ်တံာ်ဒီးန့ၣ်မ့ၢ်လိၣ်ဘၣ်အီၣ်လဲၤခူၣ်ထီၣ်အီၣ်က့ၤ
- နထးထီၣ်အီၣ်မ့ၢ်တလၢာ်ဒီးန့ၣ်ဘၣ်ကးတံာ်ကဒါက့ၤအီၤအပူၤမ့ၢ်တံာ်

ခွဲၣ်တံၢ်



လူၢ်သၣ်



လူၢ်ခွဲၣ်သၣ်



ဒံသၣ်



**၉. တပ်မတော်ကိစ္စများအပေါ်အစီအစဉ်**

(က) ပဏိပတ်တော် (သားတော်တော်၊ ကနဲစီ၊ နိုင်ငံတော်အဖွဲ့)

**(က) တပ်မတော်ပဏိပတ်တော်**

- ပဏိပတ်တော်ကတော်မူအမှာ (အမံဘီ)
- ကိစ္စများပေးအပ်လျှောက်အထံ
- ဝံပျော်ကွဲအချ်အသံခဲလက်ထာနှက်ကွဲအိလောပလီပူ
- လိလီပတ်တော်အိလောတက်ကိကျါ
- ပတ်တော်တံတူခံခံဝံပတ်တော်အိ
- ဘိပတ်တော်ကွဲအိထဲအထံခိဉ်ဖိဆုံ (နပတ်တော်နော်ယံ) နသုအိဉ်ကွဲအိ  
အကလုာ်ကလုာ်သုဝဲ

ပနီၣ်ကျဲထံ



နီၣ်ကွဲ အံၣ်



## ၁၀. တၢ်အိၣ်ပၣ်ကီၤလၢတၢ်မၤအုၣ်အိၣ်အကလုာ်

- (က) နံၣ်သိအုၣ် (အုၣ်) လၢကံၢ်အသိဝံၤအအုၣ်သံးအိၣ်တ့ၢ်
- (ခ) ထီၣ်နီၤအုၣ်
- (ဂ) ဆွဲၣ်လိယု
- (ဃ) ဒုၣ်အုၣ်
- (င) တၢ်မၤအုၣ်အိၣ်ညၣ်အုၣ်
- (စ) တၢ်မၤအုၣ်အိၣ်ထိးညၣ်အုၣ်

### (က) နံၣ်သိအုၣ်

မၤအိၣ်အကျိၤအကျဲ

- စုၣ်လီၤယၢ်လၢထံကျိၤတုၤအလီၤကရဲ
- ထၢန့ၣ်လၢတၢ်ပူၤပၣ်သံးအထံတုၤအသံး (အဆုၣ်ကတၢ်သၢသီ)
- စံၢ်မၤဒီးအံၤသ့ၣ်အဆၢကဘၣ်ထီၣ်ဘး, အဆၢမ့ၢ်စံၢ်နၢဖိးလိး
- ဝံၤထၢန့ၣ်က့ၤအိၣ်လၢကတံၤပူၤ, ဝၣ်ပီၤယုအပူၤတခါခါ
- ကးဘၢယၢ်အခိၣ်ဂ့ၤဂ့ၤပၣ်မ့ၢ်ယံာ်တလါဆူဖိခိၣ်မးဝံၣ်ဒိၣ်တစဲး
- ခွဲၣ်ယုအိၣ်ဒီးမိၢ်ကံၢ်သ့ၣ်, ဝုၤအိၣ်အထံသ့ၣ်ယိတိၢ်အိၣ်အိၣ်သ့

### (ခ) ထီၣ်နီၤအုၣ်

ထီၣ်နီၤအုၣ်မၤအိၣ်အကျိၤအကျဲ

- ချီထီၣ်နီၤချံတုၤအကပုၣ်, အမံတုၤအဖး
- သူသံးအထံလၢယၢပူၤ ၃ သီသူလၢတအၢနၢ်လၣ်, အထံသံးဂ့ၤတစဲး
- မၤယုၣ်ဒီးအံၤသ့ၣ်, အုၣ်သ့ၣ်အဆၢကဘၣ်ထီၣ်ဘး
- ထၢန့ၣ်က့ၤလၢကတံၤမ့တမ့ၢ်ဝၣ်ပီၤယုအပူၤတခါခါဒီးကးဘၢယၢ်အခိၣ်
- ပၣ်မ့ၢ်ယံာ်တလါဆူဖိခိၣ်မးဝံၣ်ဒိၣ်တစဲး
- ခွဲၣ်ယုအိၣ်ဒီးမိၢ်ကံၢ်သ့ၣ်, ဝုၤအိၣ်အထံသ့ၣ်, ယိအိၣ်တိၢ်အိၣ်သ့ဝဲ



နံၣ်သိၣ်ချံၣ်



ထီၣ်နီၣ်ချံၣ်

## (ဂ) ဆွဲနုလိယု

မ၊အီ၊အကျ၊အကျ

- ဆွဲနုနုနဘာန်ချိမံအီ၊လ၊ထံတု၊အမံဝံ၊
- ထုးထိန်အီ၊သန်ယုကဒီးအီ၊လ၊မုန်အူခိန်
- တု၊အယုဒီးနဟ်ယာ်ကု၊အီ၊လ၊မိပူ၊တၢ်ဖ၊ပူ၊တခါခါ
- ဝဲနအဲန်ဒီးအိန်တဘျီဘျီနကု၊ဒီးဘျဲဆ၊အိန်အထံ
- နတၢ်ဘဲအိန်အီ၊ဒီးမိ၊ဟဲသန်သုဝဲ

## (ဃ) နှဲအုန်

မ၊အီ၊အကျ၊အကျ

- နှဲနုနုဟ်ကွံာ်အအုန်စီစီဝံသုကွံာ်ဒီးယါယုာ်ဒီးအံသန်
- လိယုအီ၊ဝံထ၊နုာ်လီ၊လ၊ပီ၊ပူ၊မုတမုာ်ဖ၊နုာ်လ၊ကတံ၊ပူ၊
- ကးဘ၊ယာ်အခိန်ဒီးဘိန်ယာ်အခိန်မုာ်တံာ်
- ဟ်အီ၊တနွံဆုမဲာ်ညါနအိန်အီ၊သု
- ဝဲနအဲန်ဒီးအိန်တဘျီလၢ်လၢ်နအိန်သုဝဲ
- နဝု၊အိန်အထံဒ်သိးညုာ်အုန်ထံနုာ်ဝဲ

ဆဲး



ဒုၣ်



### (င) တ်မအုၣ်အိၣ်ညၣ်အုၣ်

မၤအိၣ်အကျိၣ်အကျဲ

- ညၣ်န့ၣ်ပၢ်ကွံာ်အအုၣ်အဆံၣ်
- ဃၢ်ယုၣ်ဒီးအံၣ်သၣ်တုၤလၢအဟဲဟီထီၣ်တစဲး
- လိယုၣ်လီၤလၢတၢ်ကိၢ်ကျိၣ်တုၤအယုၣ်ဝံၤဒီးထၢန့ၣ်လီၤအိၣ်လၢဝၣ်ပီၤပူၤမ့တမ့ၢ်တၢ်အပူၤတခါခါ
- သံးတံၢ်လီၤအိၣ်တံၢ်
- ဘၣ်ပၢ်အိၣ်အစ့ၤကတၢၢ်တနွံဆူအမဲၣ်ညါန့ၣ်နအိၣ်အိၣ်သ့ဝဲ
- ပၢ်မ့ၢ်ယံၣ်ဝံၣ်ဒိၣ်တစဲး
- ဖဲနအဲၣ်ဒီးအိၣ်တဘျီဘျီသ့ဝဲနဂ့ၢ်အိၣ်အထံ, ဖိလၢကသူထံကျိၣ်တိၢ်အိၣ်တၢ်တိၢ်သ့ဝဲ

### (စ) တ်မအုၣ်အိၣ်ထိးညၣ်အုၣ်

မၤအိၣ်အကျိၣ်အကျဲ

- ထိးညၣ်န့ၣ်နဘၣ်ဒိၣ်လီၤသံသိအိၣ်တလိၣ်တလိၣ်ဖဲအလိၣ်တဒိၣ်ဘၣ်တဆံး
- ဘၣ်ဒိၣ်လီၤဝံၤယၢ်ယုၣ်ဒီးအံၣ်သၣ်လၢအဟဲဟီထီၣ်တစဲး
- ထၢန့ၣ်လီၤလၢပီ (မ့တမ့ၢ်တၢ်အပူၤ)
- ဘိၣ်တံၢ်ယၢ်အခိၣ်လၢသ့ၣ်လၣ်တခါခါသ့ဝဲ
- ပၢ်အုၣ်အိၣ်န့ၣ်သၢသီလွံၢ်သီ
- တလိၣ်လၢဘၣ်ပၢ်တုၤအအုၣ်တလၢဘၣ်
- သၢသီလွံၢ်သီဝံၤနက့ၤဖိကပိာ်အိၣ်က့ၤအိၣ်သ့ဝဲ

ညၢ်အုၣ်



ထိးညၢ်



## ၁၁. တၢ်အကလုာ်လၢပအီၣ်သ့ၣ်တဖၣ်

အထူၣ်	stem
အသၣ်	fruit
အဖီ	flower
အဂံၢ်	root
အတံၢ်	tuber
အလၣ်	leave
အပျီၢ်	shoot
အဘ့ၣ်	skin
အချံၣ်	seed
အမုၢ်	vine
အထံ	liquie
အဘိၣ်	bud
ကုၤ	Mushroom

(က) အထုပ်အကရိုက်

နံပါတ်	အမည်	ဆာကတီလါ မာနာသု	အိတ်သုဖဲ လဲင်တက တီလဲင်	အိတ်အိမ်လဲင်	တက်ကတဲင်က တီအိလါကျ နဲလဲင်	တီနိတ်
၁.	တနွဲ	လါမု၊ လါအိကား	အသပ် အဖီ	ချီအိ၊အိတ်သံသီ ကွိုင်အိတ်၊ဘာအိတ် အိတ်သံသီ	စုတ်ဆိတ်၊ ခပ် လီ	
၂.	တခိး	လါမု၊ လါယူလဲ	အသပ် အဖီ အလင်	အိတ်သံသီ၊အသပ်မံ အိတ်သံသီ အိတ်သံသီ	စုတ်ဆိတ်၊ယိ သနး၊ မာယု အိတ်	
၃.	ယီ	ကိးဆာကတီ	အသပ် အဂံဘိတ် အဖျိ	အိတ်သု၊ တုအိတ်ကိတ် ချီအိတ်၊ အိတ်သံသီ ဖိအိတ်အိ၊ အိတ်သံသီ	အသိ၊ယီနီထံ အယိ	
၄.	တုရုတ်	လါအုဖြှင် လါယူလဲ	အသပ် အချံ	အိတ်အမံ ချီအိတ်၊ ယိအိတ်	ယိ	
၅.	ပနိကျဲ	လါအုဖြှင် လါယူလဲ	အသပ် အလင်	အိတ်သံသီ၊ကျဲအိတ်အထံ တံထိးအိတ်	ယိ၊ မဟ်အ ထံ၊ သနး	
၆.	နဲး	လါအုဖြှင် လါအိကား	အသပ်	အိတ်အသပ်မံ၊ သံသီ	ယိ	
၇.	သပ်ကဟ	လါအုဖြှင် လါမု	အသပ်	အသပ်မံ	ယိ	
၈.	သပ်မိကျဲ	ယနုအါရဲ လါယူ	အသပ် အခိး အချံ	အိတ်သံသီ၊ သပ်မံ ဒိအိကသုထံ၊ ယါအိတ် အိးခွဲင်အိတ်၊ ယိအိတ်	ယိ၊ ဟ်ဟ် အမံ	
၉.	သးဟိ(ပြဲး သပ်)	လါမု၊ လါ ယူ	အသပ် အလင်	ယါအိတ်အိ၊ အိတ်သံသီ အိတ်ထိးအိတ်	မဟ်ဟ်အ ထံ၊ ယိ	



၁၀.	တယီဆံဉ် (တယီသဉ်)	ဖျေတြျူအါရံ၊ လါယူ	အသဉ် အဒီးဘီဉ်	အသဉ်မံ၊ သံသိ ကသူထံ	လိယု၊ ယိာ်၊ သနး
၁၁.	မတီာ် (ထံမိ တြိသဉ်)	ယနူအါရံ၊ ဖျေတြျူအါရံ၊	အသဉ်	အသဉ်မံ၊ သံသိ	ဟ်ယု၊ ယိာ်၊ မကမုဉ်
၁၂.	ကနု (သစ်တိုသီး)	လါအုဖြဉ် လါမု	အသဉ် အဖံးဘုဉ်	အသဉ်မံ မအီဉ်တါရံး	သနး
၁၃.	တပုာ် (ပနွါမံ)	လါယူ လါယူလံ	အသဉ် အချံ	အီဉ်အသဉ်မံ ခွဲဉ်မံအီဉ်	
၁၄.	တကွဲသဉ်	လါမု လါယူ	အကဝါ	အသဉ်မံ	မယုအီဉ်အီ ယိာ်
၁၅.	တကွံ	ကိးဆာကတီာ်	အနုဉ် အသဉ် အဒိဉ်ခိဉ်	ချီအီဉ်၊ ဖိအီဉ်၊ အီဉ် သံသိ အမံ၊ ဖိအီဉ်၊ ကျီဉ် ချီ၊ အီဉ်သံသိ	စုဉ်ဆံဉ် ယိာ်၊ မယု စုဉ်ဆံဉ်
၁၆.	သဉ်ကိာ်ကွံ	လါအိကး စးပထဲဘာဉ်	အသဉ် အလဉ်	စုဉ်အိအထံ၊ အီဉ် သံသိ၊ ဒိထံအီဉ်	မယု၊ ယိာ်
၁၇.	တဝံဉ်သဉ် (သဉ် ကထုဉ်သဉ်)	ကိးဆာကတီာ်	အသဉ် အလဉ်	ချီအီဉ်၊ အီဉ်သံသိ ချီအီဉ်	စုဉ်ဆံဉ်
၁၈.	ဝဉ်	လါအုဖြဉ် စးပထဲဘာဉ်	အဘီဉ်	ချီအီဉ်၊ ဖိအီဉ် ကျီဉ်အီဉ်	စုဉ်ဆံဉ်၊ မယု ချီမံ
၁၉.	တယုဉ်		အသဉ်	အမံ	အထံ၊ အကမုဉ်

၂၀.	ဖိသွံသွန်	ကိးဆာကတီၢ်	အသၢ် အလၢ်	အိၣ်သံသိ, ချီအိၣ် အိၣ်သံသိ, ချီအိၣ်	
၂၁.	ပန္နဲၢ်	လါဒံၣ်စဲဘၢ် လါအိၣ်ကး	အသၢ် အဒိး အချံ	ချီအိၣ်, ကိၣ်အိၣ်, အသံသိ, အမံ	မၤယုအိၣ်, အိၣ်
၂၂.	အူခဲး (မးပံးသၢ်, သီၣ်ပံးသၢ်)	လါအူဖြၢ်	အသၢ် အဒိး	အမံ, မၤအိၣ်အထံ အိၣ်သံသိ	
၂၃.	သ့ၣ်ဖိဒိး (ဒန်သလွန်)	ကိးဆာကတီၢ်	အလၢ် အသၢ်	ဖိအိၣ်, ချီအိၣ်, ဘံး အိၣ်အလၢ်သံသိအ ထံ	
၂၄.	တကုၣ်	ကိးဆာကတီၢ်	အသၢ် အလၢ်	ကိၣ်အိၣ်အိၣ်, အိၣ် အမံ,သံသိ, ချီအိၣ် အိၣ် ကသုထံ	ပုၤစုၣ်ဆံၣ်
၂၅.	တယု	လါမးရှး လါမုၤ	အသၢ်	တိၢ်အိၣ်အိၣ်, အိၣ် သံသိ	စုၣ်ဆံၣ်,သ နး ယိၢ်အိၣ်
၂၆.	သၢ်ပစုၢ်	လါယုၤ	အသၢ်	အိၣ်အသၢ်မံ	
၂၇.	တီးတလု	လါယုၤလံ	အသၢ်	အိၣ်အသၢ်မံ	
၂၈.	သၢ်ခံၣ်ချၢ်	လါမးရှး	အသၢ်	အိၣ်အသၢ်မံ	
၂၉.	တဖံသၢ်	လါအိၣ်ကး	အသၢ်	အိၣ်အသၢ်မံ	
၃၀.	မးကူ				
၃၁.	ကလီၤဂီၤ	လါယုၤ	အသၢ်	အသၢ်မံ	

၃၂.	ထီးဖါနဲ့			
၃၃.	သုသည်	လါအီကား	အသည်	ခွဲအိဉ်အချံ
၃၄.	ဒီးကဉ်		အသည်	ဖီအိဉ်, လိအိဉ်
၃၅.	သုဉ်ဝါ			
၃၆.	သုဉ်တကွံ			
၃၇.	ယိ		အသည်	ဒူးကထီဉ်ခိဉ်သခဉ်
၃၈.	ထံဒူးသည်	လါအူဖြဉ်	အသည်	အိဉ်သံသိ
၃၉.	ယိဉ်ထံ		အသည်	ဖီအီကသူထံ
၄၀.	ဖိဆံဉ်		အဒီး	ကသူထံ
၄၁.	တခီးဘံဉ်ဘု			
၄၂.	မးအိ		အသည်	အိဉ်အမံ
၄၃.	သုဉ်ဝါလီ		အသည်	အိဉ်အမံ
၄၄.	ကိဉ်ထူဉ်		အသည်	စုဉ်ဆံဉ်
၄၅.	ခွဲဉ်		အဖီ, အသည်	ခိုအိဉ်, လိအိဉ်
၄၆.	ဟိဉ်ထး		အလဉ်	စုဉ်ဆံဉ်
၄၇.	တကွံသုဉ်		အသည်	အိဉ်သံသိ, အမံ
၄၈.	တရံး			
၄၉.	ချါဉ်			
၅၀.	တနဉ်			

(ခ) ကျား၊ ထိပ်ပိတ်၊ ဘုကလုတ် Fungus , moses , Grain

နံပါတ်	အမည်	ဆေးကုသမှု	အိတ်သုခဲလတ် တကတီလတ်	အိတ်အိန်လတ်	တက်ကတဲကတီ အီလကျွန်လတ်	တီနီနီ
၁.	ပိတ်လတ် လားဖီ	တက်ယီထီတီသီ လီယနူအါရုံ	အိတ်သုခဲလတ်	စံပါအိတ်အီ၊ သံသီ	လီယု မှတ်အူ၊ မှာ	ခံနံ
၂.	ဝတ်ကကြိတ်	လီအီကား	အိတ်သုခဲလတ်	စံပါအိတ်အီ၊ သံသီ	လီယု မှတ်အူ၊ မှာ	တနံ
၃.	တီမုတ်ထံဘိ	ယနူအါရုံ - လီမု	အထုတ်ဘိ လီ စဲ	ဆူးအီအထံ	လီယု မှတ်အူ၊ မှာ	တနံ
၄.	လားဖီ	လီဒံနဲစဲဘတ် - လီဖူကြူအါရုံ	အိတ်သုလအ ဖီမိတ်လီ	အိတ်သံသီ၊ စံပါအိတ်	လီယု မှတ်အူ၊ မှာ	တနံ
၅.	ပု	လီဒံနဲစဲဘတ်	အသပ်၊ အချံ	ဘတ်ဝဲဖးအိတ်	ဟံသံသီ၊ မအုတ်	ခံနံ
၆.	သွံ	လီဒံနဲစဲဘတ်	အသပ်၊ အချံ	ယီအီဖးနးညါ၊ ဟာ အိတ်	ဟံသံသီ၊ မအုတ် အိတ်	
၇.	ဘုခု	ကီးဆေးကတီ (လီတီလကခု)	အသပ်၊ အချံ	ချီအိတ်၊ ယီအိတ်၊ ကိတ် တီအိတ်၊ ဖီအိတ်	လီယုအိတ်	တနံ
၈.	နံသီ	လီယနူအါရုံ လီဖူကြူအါရုံ	အချံ	မအုတ်အိတ်၊ ဂံအိတ်အသီ	မအုတ်အိတ်အီ	ခံနံ
၉.	နီ	လီ ယနူအါရုံ (ခုး)လီဖူကြူ အါရုံ (စံ)	အချံ	မအုတ်အိတ်၊ တီအီဝဲ အိတ်ဂံအိတ်အသီ	မအုတ်အိတ်အီ	ခံနံ
၁၀.	မတ်ဝါ	လီဒံနဲစဲဘတ်	အသပ်၊ အချံ	ဘတ်ဝဲဖးအိတ်	ဟံသံသီ၊ မအုတ်	တနံ

၁၁.	ကုတော်ညှိ မှ တ မှ် ကု ဆိ ညှိ	လါယုလံ လါအိကး	အိၣ်သ့ခဲလၢ်	ဖိအိၣ်ကသုထံ, ခွဲၣ် အိၣ်, ယိအိၣ်, ဖိက ပိၣ်, ကုၢ်ဘဲ, ဘာဆံၣ်	လိယု မုၢ်, မ့ၣ်အူ	ကုတော်ညှိ
၁၂.	ကုတၢ်ခိၣ်	လါယုလံ လါစးပထဘၢ်	အိၣ်သ့ခဲလၢ်	ဖိအိၣ်ကသုထံ, ခွဲၣ် အိၣ်, ဘာအိၣ်, လုး အိၣ်, ဖိကပိၣ်, ကုၢ် ဘဲကၣ်အိၣ်, ဘာဆံၣ်	လိယု မုၢ်, မ့ၣ်အူ	တနံၣ်
၁၃.	ကုထိၣ်ပြိး	လါယုလံ-စးပ ထဘၢ်	အိၣ်သ့ခဲလၢ်	ဖိအိၣ်ကသုထံ, ခွဲၣ် အိၣ်, ဘာအိၣ်, လုး အိၣ်, ဖိကပိၣ်, ကုၢ် ဘဲကၣ်အိၣ်, ဘာဆံၣ်	လိယု မုၢ်, မ့ၣ်အူ	သု, ဝါ တနံၣ်
၁၄.	ကုဘျၢ်	လါစးပထဘၢ် လါနိၣ်ဝုဘၢ်	အိၣ်သ့ခဲလၢ်	ဖိအိၣ်ကသုထံ, ခွဲၣ် အိၣ်, ဘာအိၣ်, လုၣ် အိၣ်, ဖိကပိၣ်, ကုၢ် ဘဲကၣ်အိၣ်, ဘာဆံၣ်	လိယု မုၢ်, မ့ၣ်အူ	သု, ဝါ တနံၣ်
၁၅.	ကုလိၢ်ဘိ	လါယု	အိၣ်သ့ခဲလၢ်	ဖိအိၣ်	ဟံကိးလိၢ်ဘိ	
၁၆.	ကုအံး	လါမုး လါယု	အိၣ်သ့ခဲလၢ်	တိၢ်အိၣ်, ဖိအိၣ် ကိၣ်အိၣ်, ဘာအိၣ်, ဖိကပိၣ်, ကၢ်, ဘိၣ်ဆံၣ်	လိယု မုၢ်, မ့ၣ်အူ	တနံၣ်
၁၇.	ကုသၢ် ချၢ်ဘိ	လါယု လါအိကး	အိၣ်သ့ခဲလၢ်	တိၢ်အိၣ်, ကိၣ်အိၣ် ဘာအိၣ်, ဖိကပိၣ်, ဘိၣ်ဆံၣ်	လိယု မုၢ်, မ့ၣ်အူ	တနံၣ်
၁၈.	ကုသၢ်ဖု	လါယု-အိကး	အိၣ်သ့ခဲလၢ်	တိၢ်ဘဲ, ဖိအိၣ်, ကၢ်	လိယုမုၢ်, မ့ၣ်အူ	တနံၣ်

၁၉.	ကုဟုန်း	လိယူ၊ လိအိကား	အိပ်သုခဲလက်	တိအိပ်၊ ဖိအိပ် ကွိုင်အိပ်၊ ဘာအိပ် ဘိပ်ဆိပ်	လိယု (မု၊ မုဒ်အူ)	ကုမင်ချံ
၂၀.	ကုကွါန်	လိယူ၊ လိအိကား	အိပ်သုခဲလက်	စံယါအိပ်၊ တိအိပ် ဖိအိပ်၊ ကွိုင်အိပ် ဘာအိပ်၊ ဘိပ်ဆိပ်	လိယု မု၊ မုဒ်အူ	ကုယင်နာ
၂၁.	ကုဆေးဖူ	လိယူ	အိပ်သုခဲလက်	အိပ်သံသိ၊ တိအိပ်	လိယု မု၊ မုဒ်အူ	
၂၂.	ကုတလင်အိ ခိပ်	လိယူ၊ လိယူလံ	အိပ်သုခဲလက်	ကွိုင်အိပ်၊ ဖိအိပ် အိပ်သံသိ		ကုလင်ထ
၂၃.	ကုယိခိပ်	လိယူ၊ လိယူလံ	အိပ်သုခဲလက်	ကွိုင်အိပ်၊ ဖိအိပ် အိပ်သံသိ		
၂၄.	ကုမုတဟဖိ	လိယူလံ လိအိကား	အိပ်သုခဲလက်	ဖိအိပ်၊ ကွိုင်အိပ် စံယါအိပ်	လိယု မု၊ မုဒ်အူ	တနံ
၂၅.	ကုတဝိခိပ်	လိယူ၊ လိယူလံ	အိပ်သုခဲလက်	ဖိအိပ်၊ ကွိုင်အိပ် ကွိုင်ယါအိပ်၊ အိပ် သံသိ		ကဲအူး
၂၆.	ကုတလင်အိ	လိယူ၊ လိယူလံ	အိပ်သုခဲလက်	ဖိအိပ်၊ ကွိုင်အိပ်	လိယု မု၊ မုဒ်အူ	တနံ
၂၇.	ကုဝင်ဂါ	လိယူ၊ လိအိကား	အိပ်သုခဲလက်	ဖိအိပ်၊ ကွိုင်အိပ်	လိယု မု၊ မုဒ်အူ	တနံ
၂၈.	ကုဂီ		အိပ်သုခဲလက်	သူလာဖိသင်တိယာ	လိယု၊ သင်ယု	ခံနံ
၂၉.	ကုလာ					

(ဂ) အလုပ် (အဖိုး)

နံပါတ်	အမည်	ဆေးကုသမှု ခရီးစဉ်	အိတ်အဖိုး တစ်လက်	အိတ်အဖိုး တစ်လက်	အိတ်အဖိုး တစ်လက်	တက်ကလပ်ကတိတ် အိတ်အဖိုး	တက်ကလပ် အိတ်အဖိုး
၁.	ကံကုန်း	ကိန်းဆေးကတိတ်	အိတ်အဖိုး	ချိုအိတ်၊ သံသီ			အိတ်အဖိုး နံ
၂.	ကံကုန်း	တက်ကလပ်	အိတ်အဖိုး	ချိုအိတ်၊ ကသုထံ			ပျက်ကျ
၃.	ကမ္ဘာလီမံ	တက်ကလပ်	အဖိုး	ချိုအိတ်			စံပုဂံအိတ်
၄.	နီတီအိတ်	ကိန်းဆေးကတိတ်	အိတ်အဖိုး	အိတ် သံ သီ မာ မံ အိတ်			ထံနံ
၅.	ကသုတ်အိတ်		အိတ်အဖိုး	အိတ်အဖိုး	မာယုတိတ်		ပျက်ကျ
၆.	ပန်အိတ်	တက်ကလပ်	အိတ်အဖိုး	ချိုအိတ်			
၇.	တက်ကလပ်	တက်ကလပ်	အိတ်အဖိုး	ချိုအိတ်			
၈.	ဟုထံအိတ်	တက်ကလပ်	အိတ်အဖိုး	ချိုအိတ်			
၉.	ပန်အိတ်		အိတ်အဖိုး	ချိုအိတ်			
၁၀.	ထိတ်အိတ်	ကိန်းဆေးကတိတ်					



၁၁.	တံနုသြိုင်		အိပ်သံသိ	ပျံပူ
၁၂.	တုသြိုင်အုဂ် ခပ်ဒီး			
၁၃.	သုဂ်ဆီအုဂ်ဒီး			
၁၄.	ခုဂ်မံတြု	တံစုလီသီ	အလဂ်, အဂံ	ဖိအိဂ်, ဝုအိဂ်
၁၅.	တဝံးခိဂ်ဒီး	ကိးဆာကတီ	အဒီး	ခိုအိဂ်, အိဂ်သံသိ
၁၆.	တဘူးဒီး	တံစုလီသီ		မမံအိဂ်
၁၇.	ဖိဂံမံဒီး	တံယီထိဂ်သီ		ကွီဂ်အိဂ်ကိဂ်
၁၈.	ဖုဂ်ဝဲဒီး စိးက ပုဖိဒီး	ကိးဆာကတီ		အိဂ်သံသိ
၁၉.	ဖံဖုဒီး	တံယီထိဂ်သီ		မမံအိဂ်
၂၀.	ပျီပူ	တံယီထိဂ်သီကူး ဘုဝံ	အိဂ်အသဂ်အဒီး	အိဂ်သံသိ
၂၁.	သီခါဖိဒီး	ကိးဆာကတီ	အိဂ်အဒီး	မမံအိဂ်
၂၂.	ဆုဂ်ခိဂ်ဒီး			
၂၃.	ထိးသွဲဒီး		အိဂ်အဒီး အိဂ်အဘုဂ်	
၂၄.	ထွံဂ်ကံခံဒီး			

၂၅.	လက်ခိုင်း			
၂၆.	နီၣ်သုၣ်နီၣ်ဒီး	တၢ်ယီၤခါ		
၂၇.	သ့ဘိ	ကိးဆၢကတီၢ်		ထံနံၤ
၂၈.	နီၣ်ဆံးဒီး			ပှၢ်ပူၤ
၂၉.	နီၣ်ထံလၢဒီး		မၤကမူၣ်	
၃၀.	ဖိးကဒါဒီး		ချီအိၣ်, အိၣ်သံသိ	
၃၁.	ညၣ်ကွဲၣ်ပံၣ်ဒီး	တၢ်စူၤခါ	အိၣ်သံသိ	
၃၂.	ထီၣ်ပှၢ်ခိၣ်က ဆုဒီး		မၤမံအိၣ်	ထံနံၤ
၃၃.	ပိၣ်ဖိဝါ, လါ	လါအုၣ်ဖြၣ်		မၤ ယုၤ ဟံၤ အိၣ် သ့ ထံကျါ
၃၄.	ထွံၣ်အုၣ်နီၣ်ဒီး	ကိးဆၢကတီၢ်	အိၣ်သံသိ	ပှၢ်ပူၤ
၃၅.	ထီၣ်ပှၢ်ဆံၣ်ဒီး		မၤမံအိၣ်	
၃၆.	မိကဒီး		ဖိအိၣ်ကသူထံ	
၃၇.	တဘၣ်မံၤဒီး	တၢ်ယီၤခါ	ဖိအိၣ်, ချီအိၣ်	
၃၈.	တကီၢ်ဒီး	တၢ်စူၤလီၤသီ		ထံကျါ

- ၃၉. တူလကမးဒီး  
ဒုဉ်သုဉ် တ န် ဒု  
ဒီး ပှ်ပူ
- ၄၀. တဒိဉ်တူဒီး (က  
နပိဉ်, လဲပထု) မိအိဉ်ကသုထံ ထံကျါ
- ၄၁. ညဉ်ကိဉ်နိဉ်ဆူဉ် စုဉ်ဆဉ်သု ပှ်ပူ
- ၄၂. ထံဖိခိဉ်ဒီး, တ  
ဃဒီး အိဉ်သံသိ
- ၄၃. လှ်ခဒီး ကိး ဆါ က အ သဉ် သု အ မိအိဉ်သုကလုဉ်ကလုဉ် ခးပူ  
တိာ် လဉ်သုခး, ကျိး
- ၄၄. လှ်ဒီး
- ၄၅. ထံလူဒီး
- ၄၆. တကိဒီး
- ၄၇. တုလုတကုဒီး
- ၄၈. ဘဲဆဉ် အယိဉ်သု, ယုသု
- ၄၉. ပထိး
- ၅၀. နိဉ်တဂ် တဂ်ယိဉ်ထီဉ် အိဉ် သု အ ဒီး အ စုဉ်ဆဉ်သု
- ၅၁. ဖိယဲ ဖိလကသုကျါ, တိာ်  
အိဉ်

၅၂.	ဟိန်ဂိဖိ			
၅၃.	ကျိန်နာသုဉ်		အသုဉ်	ဖိအိဉ်သုကလုဉ်ကလုဉ်
၅၄.	ခိခါ		အသုဉ်အဒိး	
၅၅.	နိဉ်ယိခေဉ်	တၢ်စုလီၤ	အဒိး	
၅၆.	နိဉ်ဂိသု	တၢ်ယိထီဉ်	အဒိးအဖိ	
၅၇.	နိဉ်ဖုံ (ဟိဉ်ဖုံ)			
၅၈.	နိဉ်ဂိတပိာ်	ကိးဆၢကတီၢ်	အစုဉ်အလုဉ်	ဖိနာမူထီဉ်ကသု
၅၉.	သဘဉ်ဒိး	တၢ်ယိထီဉ်	အဒိးအလုဉ်	ချီအိဉ်ဖိအိဉ်
၆၀.	သဘဉ်ဘိဉ် ခိဉ်		အဘိဉ်	ဖိအိဉ်, ချီအိဉ်
၆၁.	နာနာဘျး		အဖိအလုဉ်	ဖၢနုဉ်နာမူကသု
၆၂.	သုဉ်ဖိဒိး	တၢ်ကိာ်ခါ	အဒိး	ချီအိဉ်
၆၃.	ဖးခဲးဒိး	ကိးဆၢကတီၢ်	အဒိး	ဖိအိဉ်
၆၄.	ဖိသွံဒိး	တၢ်စုလီၤသီ	အဒိး	ချီအိဉ်, ဖိအိဉ်
၆၅.	ကိကွံ	ကိးဆၢကတီၢ်	အသုဉ်အလုဉ်	လဲးဘဲအလုဉ်
၆၆.	ပဲလိ	တၢ်ယိထီဉ်		ချီအိဉ်ဖိအိဉ်
၆၇.	တကျါ		အတံာ်အဘိ	ထၢနုဉ်နာမူကသု

# ၁၂. တကတီၢ်ဒီးတကတီၢ်တၢ်အိၣ်လၢပှၢ်ပှၢ်

## တၢ်စူၤခါတၢ်အိၣ်လၢပှၢ်ပှၢ်

- |                     |                      |
|---------------------|----------------------|
| ၁. သလ္လၢဒုၣ်        | ၂၅. ကုၤဘျၢၣ်         |
| ၂. ပိၣ်ဖိဝါဒုၣ်     | ၂၆. ကုၤလၢၣ်ထၢ        |
| ၃. ပိၣ်ဖိဒုၣ်       | ၂၇. ကုၤပနၢ်မဲ        |
| ၄. ပိၣ်မ့ၤဆွံၣ်ဒုၣ် | ၂၈. ဃၢမံၤဘီ          |
| ၅. သ့ၣ်ဆီနာ         | ၂၉. ယၢ်မိၤဒုၣ်       |
| ၆. သီဃဲၣ်ဘီၣ်       | ၃၀. ပိၣ်တရီ          |
| ၇. ကုၤထီၣ်ပြံး      | ၃၁. ပိၣ်ကျူၣ်ခိၣ်    |
| ၈. ကုၤပနၢ်အ့ၣ်      | ၃၂. တကီၤကျၢၤသၣ်      |
| ၉. ကုၤလၢၣ်ထၢ        | ၃၃. တန့ၤသၣ်          |
| ၁၀. ကုၤကျီ          | ၃၄. တအ့ၤဆ့           |
| ၁၁. ကုၤဆိခိၣ်       | ၃၅. ပိၣ်ဖိလါ         |
| ၁၂. ကုၤဟဲ           | ၃၆. ဝံၣ်ခၢ်ဒုၣ်      |
| ၁၃. ကုၤသ့ၣ်ခိၣ်     | ၃၇. ကယဲၤဒုၣ်         |
| ၁၄. ကုၤဆ့နံၣ်       | ၃၈. ဝံၣ်သ့ၣ်ဒုၣ်     |
| ၁၅. ကုၤဘဲချံ        | ၃၉. ကဟီၤဒုၣ်         |
| ၁၆. ကုၤဝၣ်ခိၣ်      | ၄၀. သ့ၤဘီ            |
| ၁၇. ကုၤအံး          | ၄၁. ခံပူၤသ့မံၤ       |
| ၁၈. ကုၤသ့ၣ်လါ       | ၄၂. ဖဲးတံၢ်          |
| ၁၉. ကုၤဆီ           | ၄၃. ဃၢမံၤတံၢ်        |
| ၂၀. ကုၤမိၤဟီၣ်      | ၄၄. ခုၣ်မုၢ်တြၢၤ     |
| ၂၁. ကုၤဆွဲၣ်        | ၄၅. ဖိၣ်ခိၣ်သၣ်      |
| ၂၂. ကုၤဆီထီၣ်ပှၢ်   | ၄၆. ပိၣ်နာခိၣ်       |
| ၂၃. ကုၤယဲၣ်နာ       | ၄၇. ပိၣ်မ့ၤဆွံၣ်ဒုၣ် |
| ၂၄. ကုၤဆူၣ်         | ၄၈. သၣ်ပှၢ်ဒီး       |

## ၂. တၢ်ကိၢ်ခါတၢ်အိၣ်လၢပှၢ်ပူၤ

- |                       |                    |
|-----------------------|--------------------|
| ၁. ကုၤအံး             | ၁၆. ပိၣ်ဟ့ၣ်န့ၣ်   |
| ၂. ကုၤကၢ်ဆဲးဆူၣ်      | ၁၇. ပိၣ်ဖိဝါ       |
| ၃. ကုၤလၢန့ၣ်ဘီ        | ၁၈. ပိၣ်ဖိလါ       |
| ၄. ထိးသွဲးဒီး         | ၁၉. တလုၤဂီၤဒီး     |
| ၅. ဂံၢ်သူၣ်န့ၣ်       | ၂၀. သ့ၣ်ညၣ်အုၣ်ဒီး |
| ၆. ဂံၢ်ခၢ်န့ၣ်        | ၂၁. န့ၣ်ညၣ်မုၢ်ဒီး |
| ၇. ကယဲၤန့ၣ်           | ၂၂. ချၢ်ဆံၣ်ဒီး    |
| ၈. ကဟီၣ်န့ၣ်          | ၂၃. သၣ်လ့ၢ်ကျဲၤ    |
| ၉. ဖိလံၣ်ဒါ           | ၂၄. သ့ၣ်ဘီ         |
| ၁၀. ပိၣ်ယၢ်ဒါ         | ၂၅. ခၢ်ယူၤလၢ       |
| ၁၁. ပိၣ်ထံစိၣ်        | ၂၆. ခၢ်ထံလၢ        |
| ၁၂. ပိၣ်ဒါန့ၣ်        | ၂၇. ပဟ့ၣ်တံၢ်      |
| ၁၃. ရိၤကျဲၤန့ၣ်       | ၂၈. ပဟိၣ်ဒီး       |
| ၁၄. ပိၣ်ပြုၤန့ၣ်      | ၂၉. ကံကူၢ်ဒီး      |
| ၁၅. ပိၣ်မ့ၢ်ဆွံၣ်သ့ၣ် | ၃၀. တၢ်နၢၤဆွံၣ်ဒီး |

## ၃. တၢ်ကိၢ်ခါတၢ်အိၣ်လၢပှၢ်ပူၤ

- |                |                 |
|----------------|-----------------|
| ၁. ကသံၣ်ပျံၣ်  | ၆. တဝံၣ်ဒီး     |
| ၂. တဖံၣ်ဒီး    | ၇. နီၣ်သံၣ်ဒီး  |
| ၃. သၣ်လ့ၢ်ကျဲၤ | ၈. ထးခဲးဒီး     |
| ၄. ဖုၣ်ဒီး     | ၉. ဖိသွံၣ်ဒီး   |
| ၅. တကုၣ်ဒီး    | ၁၀. န့ၣ်ဘုၣ်ဒီး |

- ၁၁. ပူလံဒီး
- ၁၂. နိဉ်တၢ်ထံဒီး
- ၁၃. နိဉ်တူၢ်ပျို
- ၁၄. သ့ၣ်ဖိဒီး
- ၁၅. ကံကူၣ်ဒီး
- ၁၆. ဂုၢ်သီဖိဒီး
- ၁၇. တၢ်နးဆံ့ဒီး
- ၁၈. ဖုးဆံၣ်ဒီး
- ၁၉. တဒိဉ်ခိဉ်သံၣ်ဒီး
- ၂၀. ပတီၢ်နးဒု
- ၂၁. ဘၢၣ်ခၣ်ပံၣ်ဒီး
- ၂၂. ထံၣ်ဖိခိဉ်လီၢ်ဒီး
- ၂၃. ပနၢ်ခိဉ်မ့ၣ်ဒီး
- ၂၄. နီၢ်တၢ်ဒီး
- ၂၅. တၢ်ခၣ်ဒီး
- ၂၆. ကသ့ၣ်ခိဉ်မဲၣ်ဒီး
- ၂၇. သ့ၣ်
- ၂၈. တၢ်ဆံၣ်ယုဒီး
- ၂၉. လၢၢ်ဆံၣ်ဒီး
- ၃၀. တၢ်ယီၤနးဒီး
- ၃၁. ထံခိဉ်ဖိဒီး
- ၃၂. တဘၣ်ယုဒီး
- ၃၃. ဝါပံၣ်ဒီး
- ၃၄. တဘၣ်မံၤထံဒီး
- ၃၅. စီးကပုၤဖိဒီး
- ၃၆. ဖိထီၣ်ကိးဒီး

- ၃၇. ဖိဝါဒီး
  - ၃၈. ပံၣ်ပံၣ်ဒီး
  - ၃၉. ဖိဂံၢ်ဒီး
  - ၄၀. ဖိဘုလၣ်
  - ၄၁. ဖိသံၣ်
  - ၄၂. ကဟံဒီး
  - ၄၃. ဟီၣ်ကအးဒီး
  - ၄၄. တဒိဂီၤဒီး
  - ၄၅. ထူပှ်ဆံၣ်
  - ၄၆. ဖိဆံၣ်ဒီး
  - ၄၇. တကုၣ်သၣ်
  - ၄၈. တဝံၣ်သၣ်
  - ၄၉. ခၣ်ထံဘိ
  - ၅၀. ခၣ်ယုလၣ်
  - ၅၁. ကုၤဒုၣ်ဖီ
  - ၅၂. ယၣ်ဘီၣ်
  - ၅၃. ယၣ်ဝါဒုၣ်
  - ၅၄. ယၣ်ကုၣ်လၣ်
  - ၅၅. တကုၤဖိလၣ်
- သ့ၣ်တဖၣ်န့ၣ်လီၤ.



ပဲခဲအါဂုပအိဉ်သဘဉ်တအာကပိာ်ဘဲဒိဉ်မး၊ ဘဉ်ဆဉ်ပဒးကဲထီဉ်သဘဉ်တအာတဘဉ်ဘဉ်၊ ညဉ်အုဉ်န့ဉ် ပအိဉ်အါကိးမုာ်နဲဒဲးယဉ်ယဉ် ဘဉ်ဆဉ်ပမအုဉ်အိဉ်ညဉ်တဘဉ်ဘဉ်၊ ဘဉ်ဆဉ်ခဲအံးသးကိာ်လၢတဂု၊ လံာ်တဘဉ်အံးနမုာ်ဖးအါန့ဉ် နကသုဉ်ညါမအိဉ်တၢ်လၢကညီဖီညီနီအိဉ်ဝဲအါန့ဉ်အကလုာ် ၆၀ န့ဉ်လီၤ၊ လံာ်အံးကသိဉ်လိဝဲဒဉ် တၢ်မတၢ်စုဉ်ဆံဉ်၊ တၢ်မယုထီ၊ တၢ်ယုဉ်သကၢ၊ တၢ်သနး၊ တၢ်ဒုးဖးထီဉ်သဘုချ့၊ တၢ်ချီဟံကီ၊ တၢ်ဟံကီယာ်တၢ်အတၢ် ဒီးတၢ်အသဉ်အကျဲကပိာ်တဖဉ်န့ဉ်လီၤ၊ တၢ်မဟံကီယာ်တၢ်အိဉ်န့ဉ် မုာ်ဒ်သိးတၢ်အိဉ်တဖဉ်တၢ်ဟံအိဉ်အါကတုာ်ယံာ်ထီဉ်၊ အကလုာ်ကအါထီဉ်၊ အရီၢ်ကဝံဉ်ထီဉ်၊ တၢ်မန့ဉ်အိဉ်အါညီ ဒီးတၢ်ဝံစိာ်တီဆုအါကညီဝဲအဂီၢ်န့ဉ်လီၤ၊ ပမုာ်လၢလံာ်အံးကမၤစၢလီၤဆိဒဉ်တၢ်ကညီဖီတဖဉ်လၢအိဉ်ဘဉ်လၢ တၢ်ယံးတၢ်စု၊ တၢ်ကိတၢ်ခဲအဆၢကတီၢ်န့ဉ်လီၤ၊



ISBN:978-974-377-646-5



9 789743 776465